

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIV. ÉVF. 5. (556.) SZÁM – 2015. FEBRUÁR 6.

A sajtószabadság
határaitól | TÁRSADALOM

A szentimrei
Pimodán | RIPORT

Kalota József: Nincs két
ortodoxia | INTERJÚ

Beszélgetés Kántor Lajossal

Illúziók
nélkül
is szólni

CSÍKSZEREDA
ÖNKORMÁNYZATI
SZÍNHÁZA

530102 Csíkszereda, Temesvári sugárút 6. sz.
+40-266-310670, titkarsag@csikijatekszin.ro

A CSÍKI JÁTEKSZÍN FEBRUÁRI JÁTÉKRENDJE

Huszka Jenő – Szilágyi László: **MÁRIA FŐHADNAGY (operett)**

1. vasárnap	19.00	Kurkó Gyárfás bérlet, Csíkszentdomokos
6. péntek	19.00	Hamlet bérlet
15. vasárnap	19.00	Liliomfi bérlet

Makszim Gorkij: **ÉJJELI MENEDÉKHELY (színmű)**

27. péntek	19.00	bemutató előadás, Bánk bán bérlet
------------	-------	-----------------------------------

VENDÉGEK

Eugène Labiche: **A LOURCINE UTCAI GYILKOSSÁG (Városi Színház, Kézdivásárhely)**

4. szerda	19.00	
-----------	-------	--

Václav Čtvrtek – Kárpáti Péter: **RUMCÁJSZ, A RABLÓ (a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház mesejátéka)**

9. hétfő	11.00	Csipike bérlet
10. kedd	10.30	Pinocchio bérlet
10. kedd	12.30	Nagy Imre (zöld színű) bérlet
11. szerda	10.30	Móka bérlet
11. szerda	12.30	Nagy Imre (sárga színű) bérlet
12. csütörtök	12.30	Micimackó bérlet
12. csütörtök	14.30	Nyilas Misi bérlet
13. péntek	11.00	Hamupipőke bérlet
13. péntek	12.30	Kis herceg bérlet
18. szerda	12.00	Cekapec bérlet, Csíkszentdomokos
19. csütörtök	11.30	Babszem Jankó bérlet, Csíkkarcfalva
19. csütörtök	13.30	Babszem Jankó bérlet, Csíkkarcfalva

Színházunk jegypénztára munkanapokon 10–13 valamint 17–19 óra között tart nyitva, és előadások előtt egy órával. Foglалásra lehetőség van a +40-266-314472 telefonszámon. A foglalás előadás előtt félórával érvényét veszíti, ezért kérjük nézőinket, hogy a lefoglalt jegyeket legkésőbb kezdés előtt 30 perccel szíveskedjenek megvásárolni. Felnőtteknek szánt előadásainkat hét éven aluli gyerekek nem látogathatják! Fenntartjuk a műsorváltoztatás jogát!

www.csikijatekszin.ro

tartalom

4

4–6 A hét hírei

Szűcs László: Zárójelbe tett jogbiztonság

AKTUÁLIS

7–9 Cseke Péter Tamás,
Szűcs László: Szerzett jog
elvétele nyertesekkel és
vesztesekkel

INTERJÚ

10–11 Cseke Péter Tamás:
Illúziók nélkül is érdemes
szólni – Kántor Lajos

NÉZŐPONT

12 Lakatos Péter: Politikai
sztriptíz

INTERJÚ

13–15 Tasnádi-Sáhy
Péter: „Nincs két
ortodoxia” – Kalota
József, a Konstantinápolyi
Egyetemes Patriarchátus
Magyarországi Orthodox
Exarchátusának
protopresbitere

RIPORT

16–19 Szilágyi Aladár:
A szentimrei Pimodán
– vendégségben Molnár
Gusztávnál

TÁRSADALOM

20–22 Kustán Magyar
Attila: Szabadelvűen
a sajtószabadság határaitól
– kerekasztal beszélgetés
a kolozsvári Minerva-házban

IN MEMORIAM

23 Markó Béla: Kötő József
halálára

THALIA

24–25 Parászka Boróka:
Nem gyermekjáték – a Pál
utcai fiúk a Marosvásárhelyi
Nemzeti Színházban

TÉKA

26 Parászka Boróka: Amiből
nem látunk ki – Székely
Ervin: Bársonyszék és aszfalt
című regényéről

CÍMLAPFOTÓ: BÍRÓ ISTVÁN

10

13

16

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIV. ÉVF. 5. (556.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSAK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KŐRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL

DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAGZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:

3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADAI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Távozott tisztségéből** *George Maior, a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) igazgatója, akinek lemondását Klaus Iohannis államfő elfogadta. A titkosszolgálati vezető már a novemberi elnökválasztási kampány idején jelezte, hogy felajánlja lemondását a megválasztott új államfőnek. Távozása mégis meglepetésnek számít, miután Iohannis elnöki beiktatása után úgy nyilatkozott, hogy a SRI jól működik, és az SRI igazgatói posztja foglalt.*

■ **Felszólította a belföldi hírszerzést** *a Román Televízió elnök-vezérigazgatója, Stelian Tănase, vonja vissza titkos ügynökeit az intézményből, miután a SRI lemondott vezetője elismerte a nyilvánosság előtt, hogy a médiában is vannak beépített emberei „akárcsak más demokratikus államokban”. Tănase mellett kilenc médiaegyesület is kérte a hírszerzést, vonja ki ügynökeit a médiából.*

■ **Klaus Iohannis állami kitüntetések** *adott át holokauszt-túlélőknek. Az elnök a Hűséges Szolgálat érdemrend lovagi fokozatát adományozta Asztalos Erzsébetnek, Mármor Mártának, Székely Lászlónak, Tusa Etelkának, Bóné Gabrielának, Braun Viorának, és Diamantstein Szusannának. Az utóbbi három személyesen vette át az elismerést.*

■ **Szilágyi Zsoltot**, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) korábbi alelnökét választotta a párt elnökévé az EMNP Marosvásárhelyen ülésező harmadik országos küldöttgyűlése szombaton. A zárt ajtók mögött zajló tisztújítás során a többi jelölt visszalépett, így csak Szilágyi Zsolt neve került a szavazólapra, akinek a küldöttek nagy többsége bizalmat szavazott.

Az államfő a CNSAS-nél

Nem lehet továbblépni a kommunista közelmúlttal való szembenézés nélkül, ezért is szükséges, hogy Romániában létrejöjjön a kommunizmus múzeuma – jelentette ki Klaus Iohannis államfő, miután meglátogatta a Securitate egykori irattárát (fotó).

Iohannis szerint a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Tanácsnak (CNSAS) fontos szerepe lesz a kommunizmus múzeumának létrehozásában. Az államfő decemberben, a Ceaușescu-diktatúrát megdöntő forradalom kirobbanásának 25. évfordulója alkalmából Temesváron tartott beszédében jelentette be: kezdeményezni fogja egy ilyen intézmény megalapítását, amely oktatási programokat bonyolíthatna le, és tematizálhatná a közbeszédet.

A CNSAS honlapján megtalálható utolsó, 2013-as éves jelentés szerint az átvilágítási testületnél ma 25 folyókilométernyi Securitate-iratot tanulmányozhatnak a történészek és az érdeklődők. Évente mintegy ezer új látogató jelentkezik az átvilágítási testületnél, hogy a róla vagy felmenőiről készült megfigyelési aktákat kikérje.

Felemás MCV-jelentés

Elfogadta a Romániáról szóló igazságügyi jelentését az Európai Bizottság. E szerint a parlament még mindig ódzkodik a végleges bírói döntések gyakorlatba ültetésétől, és nem teszi lehetővé az igazságszolgáltatás számára, hogy a törvényhozók az átlagemberhez hasonlóan feleljenek a bíróság előtt.

A jelentés megjegyzi, számos téren haladás figyelhető meg, ennek ellenére a megfigyelés nem szűnik meg sem Románia, sem Bulgária esetében. Az Együttműködési és Értékelési Mechanizmus (MCV) keretében készült igazságügyi jelentés a megfigyelés fontosságát azzal indokolta, hogy az elért eredményeket meg is kell őriznie a két országnak.

Az EB azt tanácsolja a kormánynak, hogy a korrupció felszámolására tett erőfeszítéseiben legyen szisztematikusabb. Ugyanakkor pozitívan értékeli a korrupcióellenes harc eddigi eredményeit, és a magas szintű korrupció elleni harc következetességét. Pozitív fejlemény az is, hogy nőtt a lakosságnak az igazságszolgáltatási rendszerbe vetett hite, különösen, ami a korrupcióellenes harcot illeti.

Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke kijelentette, a MCV addig marad életben Bulgáriában és Romániában, amíg a két ország igazságszolgáltatási rendszere el nem éri a kielégítő szintet.

Nem tartóztatták le Mezei Jánost

A bíróság nem hagyta jóvá Mezei János 30 napos előzetes letartóztatását, a gyergyószentmiklósi polgármester szabadlábon védekezhet. A Marosvásárhelyi Táblabíróság 60 napos bírósági felügyeletet rendelt el a polgármester ellen. Ez a hazai büntetőjogban a lakhely (település) elhagyásának és megváltoztatásának tilalmát jelenti, valamint azt, hogy a gyanúsítottnak időről-időre jelentkeznie kell a bíróságon vagy a rendőrségen. A hatósági felügyelet időtartama során a polgármesteri teendőit sem láthatja el.

Az ügyészség szerint Mezei 2013-ban polgármesteri minőségében egy olyan 400 négyzetméteres, a Gyilkos-tó partján álló telek eladásáról kötött adásvételi szerződést egy céggel, amely nem volt eladható. A telek ugyanis a város apportja a Budapest V. kerületével közösen létrehozott Monturist Kft.-ben, amelyben Gyergyószentmiklósnak 46 százalékos részesedése van. Virág Zsolt, a Monturist Kft. igazgatója elmondta: tavaly májusban feljelentést tett a polgármester ellen, de nem tudja, az alapján indult-e a vizsgálat. A DNA több házkutatást tartott a városban.

Budapest V. kerületének vezetése tudott arról, hogy konfliktus alakult ki a cég körül, amelyet a Belváros közösen alapított Gyergyószentmiklóssal. Az V. kerületi önkormányzat megerősítette: a Monturist Kft. a többségi tulajdonos, azaz belvárosi önkormányzat tudtával

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

Zárójelbe tett jogbiztonság

Van egy elég erős jelkép abban, hogy azon a héten ejtette meg az RMDSZ alapításának 25. évfordulós gálaestjét, amikor egyik korábbi minisztere éppen megismerkedik a rahovai börtön feltehetően ingerszegény karanténjával. Méghozzá az ismert tények szerint ártatlanul, mindkét ellene lefolytatott perben. Ideje lenne már nem csak a stadionokban, de a hazai tárgyalótermekben is a bekiabálásnak: szemüveget a bírónak. Bár féltő, itt nem rövidlátásról van szó, hanem méretre szabott megrendelésről.

Bizony, e negyedszázad minden érdekvédelmi eredményét, vívmányát beárnyékolhatja, hogy nem áll módunkban hinni a hazai igazságszolgáltatás tényekhez való ragaszkodásában, függetlenségében, a politikától és a titkosszolgálatoktól való kellő távolságtartásában. Egyszerűen nincs jogbiztonság. Ráadásul mintha a hazai közvéleményt és az európai döntéshozókat is egyetlen megoldás érdekelné: a meggyanúsított politikusok és önkormányzati vezetők mielőbbi rács mögé juttatása. Vajon kinek az érdeke, hogy a köztisztviselőket vállalkozók úgy érezzék, attól rettegjenek, hogy a hivatalban töltött napjaik száma szinte biztosan elmarad a majdani letöltendő büntetésük idejétől.

Az is egyenesen tragikomikus, hogy Gyergyószentmiklós polgármesterét (ráadásul nem is RMDSZ-es) egy négy árny terület miatt akarták előzetes letartóztatásba helyezni, pedig arról nincs is szó, hogy a területet a maga hasznára próbálta volna értékesíteni. Kicsit vicces, hogy az ügyben érintett – a polgármester elleni feljelentés támogatójaként – Budapest V. kerületének igazi, milliárdos ingatlanbotrányairól ismert önkormányzata is.

Az érthetetlen és felháborító bírói ítéletek, színpadias ügyészégi akciók mellett ezeknek az eseteknek közös motívuma, hogy a téma iránt amúgy élénk érdeklődést mutató román sajtóban hiába keresünk objektivitásra törekvő hangot, az esetet más szemszögből is ábrázoló riportot. Hiába várjuk el a hazai román médiától, hogy legalább kérdéseket fogalmazzanak meg, némi érdeklődést mutassanak az iránt, vajon ki és miért gondolja úgy, hogy igaztalan és alaptalan volt Nagy Zsolt elítélése, korábban Varga Gábor elítélése, az igazságtalan eljárások Markó Attila esetében. Pedig lett volna alkalom meggyőződni a vádak megalapozatlanságáról. Ugyanúgy nem érzékeltem a jogvédő civil szervezetek tiltakozását sem. Most nem ez a trend.

Remélem, nem arra gondolnak, nem az e közöny magyarázata, hogy néhány ártatlan bebörtönzése, tönkretétele vállalható veszteség, ha ezáltal teljesül a nagy cél, a majdani kedvezőbb igazságügyi jelentések lehetővé teszik az ország schengeni csatlakozását. Talán nem túlzó a kérdés, hogy az RMDSZ esetleg tájékoztassa ezekről az esetekről befolyásos európai néppárti partnereit.

Különbben nem lehet jó érzésekkel ünnepelni, visszatekinteni. Ilyen árnypalakkal mit ér negyedszázados demokráciánk?

és beleegyezésével jelentették fel Mezei Jánost (fotó).

„Nem loptam, nem csaltam, csak aláírtam egy dokumentumot” – mondta a vádakkal kapcsolatban Gyergyószentmiklós felfüggesztett polgármestere.

Jöhet az új választási törvény

A rendszerváltozás óta eltelt negyed évszázad átmeneti korszaka, az intézményépítés és kísérletezés időszaka után a román demokrácia új korszakába kell lépni – közölte Klaus Iohannis, miután a választási reformról konzultált a parlamenti pártokkal. Az államfővel abban állapodtak meg, hogy a tavaszi ülésszak végéig a parlament kidolgozza és megszavazza az új helyhatósági és parlamenti választási törvényeket, illetve új párttörvényt és pártfinanszírozási törvényt fogad el.

Iohannis annyit közölt: úgy fogják „átszabni a rendszert”, hogy növekedjék a polgárok bizalma a demokratikus intézmények iránt. Az elnök szerint a konzultáció során minden párt késznek mutatkozott arra, hogy felgyorsítsák a meggyanúsított képviselők és szenátorok kiadását az igazságszolgáltatásnak.

Az RMDSZ olyan vegyes választási rendszer bevezetését

javasolta a találkozón, amely a politikai alakulatok szavazatarányos képviselétét megőrzi.

A Szövetség azt javasolta, hogy a háromszáz főre karcsúsítandó képviselőház több mint felét egyéni választókerületekben válasszák meg, a többi képviselő pártlistáról jusson mandátumhoz. E létszám annyival bővülne, ahány kisebbségi képviselő kerülne be könnyített eljárással a képviselőházba.

A felsőházba a megyék két-két szenátort választanának, a nagyobbak háromat. Azok a megyék kapnának plusz szenátori mandátumot, amelyeknek a lakossága meghaladja a 600 ezret, így a hat fővárosi kerület két-két szenátorával együtt száz fős szenátus alakulna ki.

Kelemen Hunor jelezte az államfőnek, hogy a helyhatósági választásoknál az RMDSZ nem szeretne változást. Bár felmerült, hogy Románia visszatérjen a kétfordulós polgármester-választáshoz, a magyar érdekképviselőt a legutóbb alkalmazott egyfordulós módszert részesíti előnyben. A megyei tanácselnököknél azt is elfogadná az RMDSZ, hogy a megyei tanács tagjai maguk közül válasszanak elnököt. A levélben való szavazás módszerét az RMDSZ csak előzetes regisztrációval egybe kötve tartja elfogadhatónak.

röviden

■ **Folytatódott a Fidesz-KDNP népszerűségvesztése januárban a Tárki szerint.** A kormánypártok támogatottsága a teljes népesség körében januárban 24 százalékon állt a novemberi 25 után, a pártválasztók között 41 százalékra csökkent a korábbi 45-ről. A Jobbikra januárban a teljes népesség 12 százaléka szavazott volna, az MSZP-re 11. A DK támogatottsága 6 százalékra emelkedett a teljes népességen belül a korábbi 3-ról, a pártválasztók körében 10 százalékra növelték táborukat a novemberi 5-ről.

■ **Adriean Videanu volt gazdasági miniszter harminc napos előzetes letartóztatásba helyezéséről döntött a bíróság.** Videanut korrupcióval gyanúsítja a korrupcióellenes ügyészség (DNA)

■ **Két és fél év letöltendő börtönre ítélte alapfokon a kolozsvári törvényszék Péter Tündét befolyással való üzérkedés miatt.** Kolozs megye volt főtanfelügyelő-helyettese büntetése letöltése után három évig nem tölthet be köztisztviselést. Péter Tünde jelenleg házi őrizetben van. Azzal gyanúsították, hogy összesen 10.300 eurót kért és kapott öt személytől. Ezeknek azt ígérte: befolyását felhasználva ráveszi a vizsgáztató bizottságok tagjait, hogy engedjenek át több diákot a nyári és az őszi érettségin. A vádlott mindezt bevallott.

■ **Szávay Istán kitiltása Romániából jogerőre emelkedett, az indoklás szerint a Jobbik alelnöke veszélyezteti az ország közrendjét és közbiztonságát.** A jobbikos országgyűlési képviselőt tavaly tavasszal tiltották ki az ország területéről. A Jobbik alelnökét tavaly Ukrajnából is kitiltották, 5 évig nem teheti be a lábát az ország területére.

Udrea még szabadlábon

Bűnvádi eljárást indított a DNA Elena Udrea volt miniszter, a Népi Mozgalom Párt (PMP) elnöke ellen, akit pénzmossással és vagyonynyilatkozata megamisításával gyanúsítanak. A politikus felfüggesztette pártelnöki tisztségét. Udreát bekísérték az ügyészségre, ahol tudomására hozták az ellene megfogalmazott vádak. A politikus csak annyit mondott, nem volt tudomása férje ügyeiről. Udrea ellen ugyanis abban az ügyben vizsgálódnak, amelyben volt férjét, Dorin Cocost 9 millió euró kenőpénz elfogadásával gyanúsítják iskolák felszerelését célzó számítástechnikai közbeszerzéssel kapcsolatban.

Az ügyészek tavaly októberben kezdték el a vizsgálatot a legnagyobb romániai korrupciós ügyként számon tartott Microsoft-dossziében. A gyanú szerint Cocos mellett Gabriel Sandu volt távközlési miniszter és Gheorghe Stefan, Piatra Neamt polgármestere 18 millió euró kenőpénzt kaptak.

A vádhatóság Udreáról azt írta, hogy tudomása volt férje ügyeiről, és ő is részesült a csú-

szópénzből, amelynek eredetét ismerte.

Börtönben Nagy Zsolt

A legfelsőbb bíróság jogerősen négy év letöltendő börtönbüntetésre ítélte Nagy Zsolt volt minisztert a stratégiai privatizációk perében. Kerekes Gábort szintén négy év szabadságvesztésre ítélték. Ugyanebben az ügyben Codrut Seres volt gazdasági miniszter négy év nyolc hónap letöltendő börtönbüntetést kapott. Korábban az úgynevezett postaperben Nagy Zsoltot 3 év és fél év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték jogerősen hivatali mulasztásért. A második perben jogerőssé vált ítélettel a felfüggesztett börtönbüntetés is letöltendővé válik.

Kelemen Hunor szövetségi elnök érthetetlennek nevezte az ítéletet. „Nem értem, hogy lehetett ilyen ítéletet hozni egy olyan perben, ami egy nem létező, mondvacsinált ügy, hisz nem történt privatizáció, nem történt semmiféle károkozás. Érthetetlen számomra ez a döntés. Lélekben Zsolttal vagyok, vagyunk” – nyilatkozta Kelemen Hunor. „Az igazságszolgáltatásnak nem lehet köze

a példastatuáláshoz, valakit azért kell elítélni, mert bűnös, és nem azért, hogy ezzel másokat elijesszenek” – fogalmazott az Erdély FM-nek Markó Béla szenátor.

A volt miniszter ügyvédje és környezete további jogi lépéseket fontolgat. Porcsalmai Bálint szerint két járható út körvonalazódik: az Európai Emberi Jogok Bíróságára benyújtott kereset, illetve a semmisségi folyamodvány. E jogi lépésekre azonban csak akkor nyílik lehetőség, ha a legfelső bíróság közzétette az ítélet indoklását. Erre akár hónapokat is várni kell. A strasbourgi kereset elbírálása akár évekbe is telhet, és siker esetén rehabilitálják Romániában Nagy Zsoltot, ám ez várhatóan csak börtönbüntetés letöltése után fog megtörténni. A semmisségi folyamodvánnyal a per újratárgyalását lehet elérni, a bírák vagy az ügyészek által elkövetett procedurális mulasztásokra hivatkozva.

Nagy Zsoltot az ítélethirdetés után a rahovai börtönbe szállították, ahol 21 napig karanténban van. Azt vizsgálják, mennyire bírja fizikailag és lelkipileg a fogvatartást. Ezt követően dől el, hogy a volt minisztert melyik börtönbe szállítják.

Szerzett jog elvétele nyertésekkel és vesztesékekkel

A korábbi gyakorlat szerint az állami költségvetés egyes bevételeiből, valamint a helyi szinten begyűjtött jövedelemadókból a helyi költségvetések kiegészítésére szolgáló összegek 20 százalékát megyei tanácsi határozattal osztották le a helyi önkormányzatoknak. Az idei költségvetési törvény megszünteti ezt a lehetőséget, egyeseknek több, másoknak kevesebb forrást biztosítva. CSEKE PÉTER TAMÁS és SZÚCS LÁSZLÓ írása a változtatás lehetséges következményeire keres választ.

Kovácsna Megye Tanácsának elnöke szerint az intézkedés nagyfokú centralizációt jelent. Tamás Sándor emlékeztetett arra, hogy a helyi önkormányzatok költségvetésének a kiegészítése eddig is egy országosan meghatározott képlet szerint történt, ám az összeg húsz százalékról a megyei önkormányzat rendelkezett, a testület eldönthette, hogy melyik településnek mennyit juttasson a pénzből. „Természetesen úgy, hogy előzetesen konzultáltunk a helyi önkormányzatokkal” – tette hozzá.

Tamás elmondta, Kovácsna Megye Tanácsa a húsz százalék egy részéből minden évben létrehozott egy szolidaritási alapot. Ez lehetővé tette, hogy a megye valamennyi települése „bármilyen körülmények között” tudja túlélni a költségvetés szempontjából az évet. A másik, nagyobbik részből azokat a községeket segítették, ahol voltak ötletek, pályázatok, amelyekért önrészt kellett fizetniük a helyi önkormányzatoknak egy-egy nagyobb uniós vagy kormányprogramban való részvételért. Mindemellett a 4000 lakosnál nagyobb községeknek minden évben adtak plusz összegeket, abból a megfontolásból, hogy a nagy településeknek a problémáik is nagyobbak.

Bajban az önrésszel A költségvetési törvény módosítása a tanácselnök szerint megfosztotta a megyéket

Tamás Sándor: az új módszer nem életszerű, nem ésszerű

„A Victoria-palotában mindig jobban tudják, hogy például Esztelnek községnek mennyi pénz kell” (Tamás Sándor)

„az életszerű helyzetek” megoldásának lehetőségétől. „E szerint a kormány dönti el, hogy a településeknek mekkora összegre van szükségük. Mert a Victoria-palotában mindig jobban tudják, hogy például Esztelnek községnek mennyi pénz kell” – jegyezte meg Tamás Sándor.

A politikus igazat ad abban a pénzügyminiszternek, hogy a romániai kistelepülések kétharmada jól jár a törvényt módosítással, ám ettől még szerinte a pénzosztás új módszere igazságtalan. Ennek illusztrálására Nagypatak község példáját hozta fel. „Nagypatak ezzel az új rendszerrel annyi pénzt kap, hogy nem is tudja felhasználni. Nincsenek hozzá megfelelő ötleteik, kész terveik, pályázataik. Eközben a fejlesztési elképzelésekkel rendelkező települések nem kapják meg az ötleteik megvalósításához szükséges összegeket” – magyarázta.

Tamás elmondta, a 45 háromszéki közigazgatási egység közül az új módszerrel 26 települése több pénzt kap, mint tavaly, 19 viszont kevesebbet. Ám ez 19 olyan nagyközség,

amelyeknek vannak önrész kifizetését igénylő pályázataik. „Ezek a pályázatok korábban be voltak ütemezve, jelenleg is futnak. A pályázatok különböző szakaszaiban pedig az adott településnek önrészt kell fizetnie. Most már nem tudja ezt megtenni, mert nincs ahonnan” – mondta a tanácselnök. Ilyen nagyközség például Zágon, amelynek rengeteg pályázata volt az elmúlt időszakban, ám most megtorpan a fejlődésben, mert 1,6 millió lejjel fog az idén kevesebb pénzből gazdálkodni, mint tavaly. Hasonló helyzetben van most Torja, Csernáton, Bardóc és más, négyezer lakosnál nagyobb község is.

„Tehát az a legnagyobb baj az új elosztási módszerrel, hogy nem ésszerű, nem életszerű. Ehhez ismerni kell azt, hogy mi történik alszegen vagy felszegen” – összegzett Kovácsna Megye Tanácsának elnöke. Megjegyezte: az RMDSZ önkormányzati vezetői már tavaly decemberben jelezték a szövetség vezetőinek és parlamenti frakcióinak, hogy a helyi önkormányzatok költségvetés-kiegészítésének meg-

▷ változtatása kedvezőtlen hatással lesz sok település életére. Úgy tűnik, az elnökválasztási kampány hevében erről a szegmensről megfeledkezett a politika

Minden parlagon maradhat

„Közel húszmilliárd régi lej. El tudja képzelni, mennyi pénztől fosztottak meg bennünket?” – kérdezett vissza Csemáton polgármestere, amikor a költségvetési törvény módosításáról faggattuk. Kis József a lemondását fontolgatja a történetek után. „Még van harminc napom a nyugdíjig, s aztán felfújhatják az egészet” – fogalmazott. A polgármester elmondta, az elmúlt 15 évben nagyon sok infrastrukturális beruházás történt a községben uniós és kormányprogramokból. Ezek folytatásához minden évben önrészt kell fizetni az önkormányzatnak, de most nem lesz miből. „Öt kilométer községi utat építettünk, a pénz most a karbantartásra sem lesz elég. Tönkretesznek mindent, amit eddig megvalósítottunk. Azt történik majd, ami a kilencvenes évek elején a volt téészekkel, minden parlagon marad” – jósolja Kis József.

Az előljáró adatokkal felfegyverkezve már a pénzügyminisztériumot is felkereste ebben az ügyben. György Attila államtitkár fogadta, aki azonban nem tudott ígérni semmit. „Azt mondta, júniusig legyen türelemmel, addig akár még a kormány is változhat. Ezzel a válasszal én nem érek semmit” – fakadt ki a polgármester.

Szerzett jogot vesznek el

Ugyancsak elégedetlen a változással Szabó Ödön Bihar megyei képviselő, az RMDSZ Bihar megyei szervezetének ügyvezető elnöke, aki elmondja, a döntéssel múlt év végén a Parlamentben csak a Szövetség nem értett egyet. „Vannak vele tartalmi problémák az összeghatárok kapcsán, másrészt elvi kifogásaink.” Elsősorban azt említi, hogy egy szerzett jogot vesz vissza az intézkedés. „Most egy fűnyíró elv alapján egyégesen meghatároznak összegeket, 1,5 millió lejt a községek, 6 milliót a városok, 20 milliót a municípiumok, 50 a megyeszékhelyek, s 80 a megyék esetében. Ez azért is aránytalan, mert nem veszik figyelembe

Szabó Ödön: azokat bünteti a törvény, akik több adót gyűjtenek be

a helyi sajátosságokat. Hogy ki, milyen feladatokat lát el. Például a Bihar megyei Önkormányzat az összes kulturális intézmény fenntartója, két színház, két bábszínház, filharmonia, két táncegyüttes, folyóiratok fenntartója. Számos kisebb megye, mint például Szilágy, ahol születtem, nem rendelkezik ilyenekkel. Más, nagyobb megyék esetében a hasonló kulturális intézményeket a minisztérium finanszírozza, tehát ezek ott nem terhelik a megyei

költségvetést. Leginkább a közepes méretű megyék kerültek hátrányos helyzetbe. Tisztában vagyok azzal, hogy szükség van szolidaritásra, segíteni kell a rosszabb helyzetben lévő megyék felzárkóztatását, de nem ilyen áron.”

A képviselő szerint a változtatás nem veszi figyelembe a közigazgatási törvényben előírt feladatokat, mint a megyei fejlesztési terv elkészítése, de mit sem ér egy ilyen terv, ha nem tudunk mellé forrásokat rendelni.

Szabó Ödön azt a hiányosságot is kiemeli, hogy a törvény nem ösztönöz. „Mindegy, hogy mennyi adót gyűjtesz be, szinte arra ösztönöz, hogy ne is érj el a lehetséges plafont. Mert ha több adót gyűjtesz be, a következő évtől azzal büntetnek, hogy a kormány részéről semmilyen forrás nem egészíti ki a te jövedelmeidet.”

Hol a decentralizáció?

A korábban megyei tanácsosként a helyzetet jól ismerő képviselő szerint az is a törvény gyenge pontja, hogy nem veszi figyelembe a települések közötti különbségeket, a kategóriákon belül nem differenciál. Bihari példával élve az alig ezer fős Érszőlőst említi, amely egy csoportban van olyan nyolcezer lakos körüli nagyközségekkel, mint Diószeg, Telegd

„Ha több adót gyűjtesz be, a következő évtől azzal büntetnek, hogy a kormány részéről semmilyen forrás nem egészíti ki a te jövedelmeidet.” (Szabó Ödön)

vagy Tenke. „Ráadásul azon túl, hogy központosít, szembemegy a mindenki által deklarált decentralizációval, hisz a döntés egy bukaresti pénzügyminisztériumi számítógépre van bízva. Teljesen kikerülnek az önkormányzatiságot.” Érdekes módon pár napja a pénzügyminiszter éppen a törvény decentralizáló jellegét emelte ki.

A politikus elismeri, hogy az önkormányzatok több mint a fele jobban jár ezzel a rendszerrel, de nem mindegy, hogy melyik fele. Az, amelyik fejlődőképes, projekteket kezdett el, vagy az, amelynek nincsenek fejlesztési elképzelései. Szükség lesz a módosításra, hiszen veszélybe kerülnek azok a települések, amelyek vezetőinek volt bátorsága és lehetősége európai forrásokat megcélozni. „Biztos vagyok benne, hogy sok olyan helyi önkormányzat lesz, amelyik nem lesz képes kezelni egy húsz-harminc százalékos forrásvesztést,” – figyelmeztet. Szabó Ödön tapasztalata szerint már a liberális Bihar megyei tanácselnök és az irodavezetője is felhőrdült a törvény ellen, amely decemberben még tetszett nekik, ugyanakkor tudomása szerint a városok és municípiumok szövetségében is lázongani kezdtek e rendszer ellen.

Nem elvetni, finomítani Árnaltabb a véleménye a költségvetési törvényről Lakatos Péter volt képviselőnek, számvevőszéki tanácsosnak. Szerinte a törvénymódosítás két szóval határozható körbe: egyrészt a puding próbája az evés, másrészt eszik, nem eszik, nem kapnak mást. Óvatosságra int: nem jó kiragadni valamilyen tény, mert ha igaz is, elkülönítve más tényektől hamis következtetésekre jutunk. Szerinte fontos megérteni a számok mögött hú-

Lakatos Péter:
a félév végén lehet
majd korrigálni

„Fontos, hogy elkerüljük a most jól vagy rosszul járó helyi önkormányzatok, települések egymás ellen fordítását” (Lakatos Péter)

Több megyében lehetnek gondok a megyei utak karbantartásával

zódo politikai szándékot. Ez szerinte egyértelmű: gyöngíteni, csökkenteni a megyei tanácselnökök, az úgynevezett bárók hatalmát, elvéve tőlük a költségvetési források elosztásának befolyásolási lehetőségét. Ne feledjük, Ponta választási vereségében is ez utóbbiak felelősségét emlegették.

Lakatos összegzése szerint az idén az önkormányzatok 16,55 százalékkal kapnak többet, mint 2013-ban, a megyék pedig 5,09 százalékkal. 18,21 százalékkal jut több a decentralizált intézmények költségeinek a fedezésére. Az ország 2859 községéből 1610 jár jól, 1249 kevésbé. Lakatos szerint „az a gond, hogy a politikai szándékot végrehajtó Pénzügyminisztérium alkalmazottjai nem vettek figyelembe egy sor tény.” Ha például egy ezer lakosú község 2013-ban százezer lej értékben gyűjtött be adókat, illetékeket, s nincs más jövedelme, kap 1,4 millió lejt, hogy elérje a törvényben előírt küszöböt. Mellette van egy másik, ötezer lakosú község, mely sportcsarnokot működtet, kultúrházat, szemétszállítást intéz, s az adókból összejött 1,4 millió lej, például a naperőműpark bérbe adásából, akkor most ők 0,1 millió lejt kapnak a kormánytól. Az is igaz, hogy az idén már nem biztos, hogy ennyi bevételük lesz, ezért jövőre nekik is több kiegészítés jár.

Az ötletet a szakember szerint nem szabad a szemétkébe dobni, inkább finomítani kellene rajta. Az első félét követően történik majd egy elemzés, s a problémák orvoslására van a költségvetésben elegendő rejtett tartalék. Azt is elismeri, hogy kellene hagyni lehetőséget a megyék számára, már csak azért is, hiszen a megyei tanácselnököket közvetlenül választottuk, ennek súlyt kell adni. Különben sem lehet általánosítani, azt mondani, hogy minden megye tanácselnöke a saját érdekeit néző báró lenne.

„Az egyedüli megoldás: szívós munkával adatokat gyűjteni, s tételeken érvelni már év közben, hogy a fél éves elemzőkorrigálni lehessen az aránytalanságokat. Fontos, hogy elkerüljük a most jól vagy rosszul járó helyi önkormányzatok, települések egymás ellen fordítását” – teszi hozzá Lakatos Péter.

Illúziók nélkül is érdemes szólni

Életműdíjat vett át KÁNTOR LAJOS az RMDSZ létrejöttének negyedszázados évfordulóját ünneplő gálán. A kolozsvári író, szerkesztőt a huszonöt évvel ezelőtt történekekről, az értelmiség és a politika viszonyáról kérdezte Cseke Péter Tamás.

Egyik megfogalmazója volt 1989 karácsonykor a Hívó szó című kiáltványnak. Ezt sokan az RMDSZ születési bizonyítványának is nevezik. Helytálló ez a megállapítás?

Közvetlenül a rendszerváltáskor párhuzamosan beindult az erdélyi magyarság szerveződése különböző nagyvárosokban, Bukarestben, Marosvásárhelyen, Nagyváradon, Kolozsváron és Székelyföldön is. Ám tudomásom szerint Kolozsváron született meg a első írásos, átgondolt, programatikus elképzelés a romániai magyar közösség jövőjéről. Ez volt a Hívó szó. Nem tudok arról, hogy a Domokos Géza nevéhez fűződő szervezkedés során a kolozsvárihoz hasonlóan átfogó, a múlta visszatekintő, de inkább a jövőt megcélzó, a romániai magyar közösség elképzeléseit megfogalmazó szöveg született volna. Akkor, a legelső napokban keveset tudtak egymásról ezeknek a szerveződéseknek a kezdeményezői. Hiszen a diktatúra összeomlása mindenkit nagyon váratlanul ért. Talán Silviu Brucan kivül senki sem számított erre Romániában, romániai magyar biztosan nem. Brucan tudott a legtöbbet, mert ő Washingtonból ment Moszkvába és onnan jött vissza.

Hogyan készült a kiáltvány?

December 22-én Balázs Sándor és Nagy György körbejárt néhány kolozsvári magyar értelmiségit, akiket elhívtak másnapra Gáll Ernő lakására. Erre a megbeszélésére Balogh Edgár hozott egy szöveget, amely a jelenlévők mindegyike szerint használhatatlan volt. Úgy véltük, ez egy „térden állva lázadó” szöveg volt, a régi kísérletek szellemében fogalmazta meg a szerzője. Aki ismeri

Balogh Edgár rendszerváltás előtti elképzeléseit arról, hogyan lehetne javítani a romániai magyarság helyzetén, az tudja, mire gondolok. Végül a Gáll Ernő lakására összegyűlt társaság Balázs Sándort és engem jelölt ki arra, hogy fogalmazzuk meg a kiáltványt. Ketten átmertünk a másik szobába, és megírtunk egy szöveget. Ezt aztán megvitattuk, itt-ott módosult, és megszületett a Hívó szó, amelyet tizenötven írtunk alá. A kiáltvány meg is jelent a Szabadság december 24-i számában. Aznap alakult meg a Kolozsvári Magyar Demokrata Tanács is, amelynek elnöke lettem.

Milyen szerepe volt RMDSZ megalkulásában?

A különböző önszerveződések felvették egymással a kapcsolatot. Január 7-én tartottunk egy küldöttgyűlést a kolozsvári színházban, majd 13-án Marosvásárhelyen tartották meg a Romániai Magyar Demokrata Szövetség első országos küldöttértekezletét. Horváth Andort és engem kértek fel, hogy a Vásárhelyen elhangzottak alapján írjuk meg az alapszabály-tervezetet, amelyet később Nagyváradon, az alakuló kongresszus elé terjesztettek. Ezen az országos elnökség tagjává választottak, s az RMDSZ Kolozs megyei szervezetének az elnöke is voltam a megyei szervezet első tisztújító közgyűléséig. Akkor Balázs Sándor lett az elnök, én egy darabig alelnök maradtam. Inkább a *Korunkkal* szerettem volna foglalkozni. Az első parlamenti választások előtt rá akartak beszélni, hogy vállalkozjak képviselői vagy szenátori mandátumot. Nemet mondtam, akárcsak akkor, amikor egy államtitkári tisztség elvállalására kértek fel, mert nem akartam Bukarestbe menni. De azért a politikából egy darabig nem szálltam ki. Legalább egy éven át Budapesten, Bukarestben, Párizsban fontos találkozókon képviseltem az RMDSZ-t. Amikor megtartották az első román-magyar értelmiségi találkozót Budapesten, engem kértek, hogy hívjam meg azokat a kolozsvári románokat, akikről úgy gondoljuk, le lehet ülni

velük konstruktívan tárgyalni. Emellett részt vettem az RMDSZ kemény belső vitáiban is. Néhányan nem értettünk egyet azzal, hogy Domokos Géza – aki amúgy nagyon jó barátom volt – Ion Iliescu mellé akarta faroltni az RMDSZ-t. Voltak személyes ambíciókból fakadó konfliktusok is abban a korszakban. Szócs Géza magatartása mellett vita lett abból is, hogy Kincses Előd szerette volna, ha Tőkés László mellé Király Károlyt is az RMDSZ tiszteletbeli elnökké választják.

Mikor szállt ki a politikából és miért?

Sokáig választott tagja voltam a Szövetségi Képviselők Tanácsának, akkor még Küldöttek Országos Tanácsának hívták. Az egyik kolozsvári ülésen – talán 1994-ben – bejelentettem, hogy kilépek a testületből, miután Tőkés László megfogalmazta azt, hogy az RMDSZ-nek szakítania kell a románokkal szembeni „kézfogas-politikával”. Ezt éppen akkor tette, amikor a román értelmiségiek részéről volt egy pozitív visszajelzés, ami némi biztatást jelentett. Az ülésen azt kértem, Tőkés álláspontját vitassuk meg, ám ezt a testület – kis szavazatkülönbséggel – leszavazta. Ekkor beadtam írásban a felmondásomat, és erre a mai napig büszke vagyok. Ez jelentette a szakításomat a nagypolitikával. Azóta csak civilként fogalmazom meg a véleményemet, illetve

Bár néha bíráltam, egy pillanatig sem fordítottam hátat az RMDSZ-nek

még egy darabig MÚRE-előnként tagja voltam a Szövetségi Egyeztető Tanácsnak is, amelyet a mai napig sóhivatalnak tartok. Nekem már a rendszerváltás előtt nagyon jók voltak a román kapcsolataim, az irodalmon keresztül. Jó viszonyt ápoltam román csúcserőtelmiségekkel, D. R. Popescuval, Adrian Marinoval, Augustin Buzurával. Sokat beszélgettem annak idején Ioan Aluas szociológia professzorral, többször találkoztam Ana Blandianával is.

2012-ben megfogalmazott a Kolozsvár Társaság nevében egy másik kiáltványt, az Új Hívó szót, amely nevében is utal az 1989-es dokumentumra. Mi késztette arra, hogy közzétegye ezt a szöveget?

Elsősorban az RMDSZ ellenében alakított árnyékszervezetek, az Erdélyi Magyar Néppárt és a Magyar Polgári Párt megalakulása. Ugyanakkor úgy éreztem, az RMDSZ politizálásán is változtatni kellene. Bár néha bíráltam, egy pillanatig sem fordítottam hátat az RMDSZ-nek. Soha nem gondoltam azt, hogy a szövetségnek van alternatívája Erdélyben az érdekképviselőre. Dilettánsnak tartom a szervezeteket, amelyek alternatívaként kínálják magukat. Ettől függetlenül néhány ember e szervezetek vezetői közül – például Szilágyi Zsolt – kifejezetten rokonszenves volt számomra, amíg az RMDSZ tagja volt. Szerintem Tőkés László hergelte őket végig, mert nem bírta elviselni, hogy ne ő legyen a megmondóember. Az Új Hívó szó megfogalmazására készített az is, hogy azt tapasztaltam: az RMDSZ-ben is egyre nagyobb szerepet kaptak az úgynevezett megélhetési politikusok. Nyilván naivitás volt azt hinni, hogy az RMDSZ sokáig megmarad ernyőszervezetnek. Jómagam soha nem voltam híve a pártosodásnak, de elfogadom, hogy ebben az országos politikai felállásban más lehetőség nem volt.

Az úgynevezett külhoni magyar közösségek politikailag mindenütt megosztottak. Hogyan lehetne öszebekeíteni egy nagy létszámú nemzeti közösség politikai sokszínűségét az egységes politikai érdekképviselő szükségességével?

Az az érzésem, erre nincs recept.

Nem erdélyi magyar sajátosság, hogy a rendszerváltáskor aktív politikai szerepet vállaló értelmiségiek kivonulnak a politikából, és csak néha hallatják hangjukat. A 2012-es felhívásának kezdeti visszhangja hamar elcsitult. Meghallgatja-e manapság az RMDSZ az értelmiségiek véleményét?

Én megtanultam leszámolni az illúzióimmal. Persze, ettől még néha úgy érzem, érdemes megszólalnom. Meglepett, amikor megtudtam, hogy életműdíjat kapok az RMDSZ-től. Ebben nem tudom, mekkora súlya volt a rendszerváltás utáni politikai szerepvállalásomnak és mekkora az irodalmi munkásságomnak. Lehet, hogy ez is egy illúzió, de pozitív folyamatnak látom, hogy az RMDSZ – elsősorban néhány fiatal politikusa révén – egyre inkább hallgat a civil társadalomra. Ezt tapasztalom a Kolozsvár Európa Ifjúsági Fővárosa program megszervezése kapcsán. Tamás Gáspár Miklós írta, hogy a pártok erodálásával párhuzamosan a társadalom egyre inkább a civil önszerveződés irányában mozdul el. Az ifjúsági főváros program esetében egy újfajta magatartást láttam az RMDSZ néhány politikusa részéről. Fogalmazhatnék úgy is, hogy bevonták az ügyek intézésébe, a tervezésbe a civileket is.

Milyennek látja most az RMDSZ-t és a szervezet jövőjét?

Sok mindent vállalnak ott, ahol érdemben jelen tudnak lenni. Kolozsváron régóta nem volt tartósan ennyire jó az RMDSZ néhány politikusának megítélése, elsősorban Horváth Annának köszönhetően. Az alpolgármester olyan fiatalokat vett maga mellé, akikkel együtt el tudott érni valamit. A két előző magyar alpolgármester semmit nem tudott elérni. Az RMDSZ hátszágát ugyanakkor hiányolom. Annak idején, Kolozsváron, rövid idő alatt 50-60 ezer ember iratkozott be az RMDSZ-be. Nem kellett győzködni őket, sorban álltak a színház pénztáránál és adták le a belépési nyilatkozatukat. Akkor volt tömegalapja az RMDSZ-nek. Hozzám lassan másfél évtizede senki nem

jött megkérdezni, hogy nem fizetném be a tagsági díjat? Azt sem tudom, egyáltalán még van-e tagsági díj. Az RMDSZ lassan már csak a kampányban fordul az emberekhez. Ezért is gondolom úgy, hogy a szövetség és a civil szervezetek közötti viszony kulcsfontosságú lehet, a civileken keresztül meg lehet próbálni néhány érdeket érvényesíteni.

Az életműdíj is bizonyítja, hogy van tekintélye az RMDSZ-ben. Elképzelhető, hogy előbbi kifogásait szóvá tegye egy harmadik Új Hívó szóban?

Elképzelhető. De nem szeretnék muníciót szolgáltatni azoknak, akikkel messzemenően nem értek egyet. A kritikát szükségesnek tartom, de nehéz ezeket úgy megfogalmazni, hogy ne az RMDSZ ellenfeleinek malmára hajtsa a vizet. Az egyik RMDSZ-kongresszuson a küldötteknek járó húsz másodperc alatt meg is fogalmaztam azt a kritikámat, hogy a Szövetségi Egyeztető Tanács eljelentéktelenedett. Egy bírálatot meg lehet fogalmazni húsz másodpercben vagy húsz oldalas kiáltványban, én inkább a könyveimben fogom elmondani a véleményemet.

Az 1989-ben táplált reményekhez képest mi okozta Kántor Lajos számára a legnagyobb csalódást?

A kultúra háttérbe szorulását fájlalom, és nem csak magyar vonatkozásban. A Ceaușescu-időben tekintélye volt a kultúrát, irodalmat képviselő személyeknek, intézményeknek. Néhány szerencsés helyzet kivételével ezek az emberek, intézmények a háttérbe szorultak. Mondok egy példát: egy év múlva 1200 lej lesz a minimálbér Romániában, ma alig 200 lejjel nagyobb a Korunk főszerkesztőjének a fizetése. Ezt én szégyenletesnek tartom. Csalódtam a magyar-magyar kapcsolatok alakulásában is. Huszonöt éve el nem tudtam volna képzelni ekkora megosztottságot. Csalódtottan veszem tudomásul azt is, hogy a politikai elit és az értelmiség a 25 év alatt mennyire eltávolodott az emberektől. A Hívó szóban megfogalmazott célkitűzések közül az önálló állami magyar egyetem létrehozásának elmulasztását fájlalom.

Csalódtottan veszem tudomásul, hogy a politikai elit és az értelmiség a 25 év alatt mennyire eltávolodott az emberektől

LAKATOS PÉTER

Politikai sztriptíz

Elena Udrea minapi magánszámát, interjúbán történő kitérőjét nyugodtan lehet politikai sztriptíznek titulálni. A korrupcióellenes ügyészség vizsgálódására válaszul kivetkőzött magából, levetette a semmiről sem tudó naiva mezét, és tapasztalt kurtizán módjára vetkőztette le Románia politikai, titkos- és igazságszolgálati elitjét.

Hátborzongatóan rémisztő, amit mond, ha csak tizede is igaz állításainak. Eddig is sejtettük, gondoltuk és többször tapasztaltuk, hogy nagy a hatalma a titkosszolgálatoknak. No de ennyire? Egy pártelnök, volt miniszter, államelnöki tanácsos, államelnökjelölt, aki Traian Băsescu szerint „jó Romániának”, Elena Udrea most kitálalt. Nem csak fenyegetőzött, mint kabarészereplő: „ha én egyszer kinyitom a számat”, hanem meg is tette. Pontokba szedve, lényegében a következőket állította:

1. Nem Klaus Iohannis nyerte meg a választásokat, hanem Victor Ponta bukta el, mert elbocsátással fenyegette meg a Román Hírszerző Szolgálat igazgatóhelyettesét, Coldea Floriant, amennyiben ő államelnök lesz (közérthetően: a titkosszolgálatoktól függ, kit választanak Románia elnökévé). Mi több, Coldea igazgatóhelyettes 500.000 eurót kért Udrea férjétől, Dorin Cocostól, a Romania TV finanszírozására.
2. Ő járt közbe és közvetített Băsescu és Ponta között azért, hogy Codruta Kövesit nevezzék ki a DNA élére.
3. A Román Hírszerző Szolgálat mindenkiről rendelkezik információkkal, beleértve az ügyészeket és bírákat is, tehát adott esetben így vagy úgy, nyomást tud gyakorolni, lásd Toni Greblă alkotmánybíró esetét.

Az Udrea nyilatkozatai által érintettek reakciója több mint érdekes. Traian Băsescu tőle szokatlan módon hallgatásba burkolózik. Victor Ponta szerint Udrea 10 éven keresztül dicsérte az Országos Korrupcióellenes Ügyészséget és a Román Hírszerző Szolgálatot, most harcba száll velük. A SRI szóvivője szerint a Szolgálat nem mond véleményt bűnügyben gyanúsítottak nyilatkozatairól.

Egy gondolatmenet erejéig tegyük félre Udrea nyilatkozatait, vizsgáljuk meg a már bizonyított tényeket:

- A korrupció behálózta a romániai politikai elitet, az igazságszolgáltatást a legmagasabb szintig. (letartóztatások, bűnvádi eljárások, súlyos ítéletek).

- A Microsoft és EADS ügyekben több millió eurós kenőpénzek jutottak miniszterekhez, pártkasszába, államelnöki kampányfinanszírozásba.
- Az agyondicsért Országos Feddhetetlenségi Ügynökség (ANI) perbe fog községi polgármestert, mert formailag még tagja családi vállalkozásának (PFA), de Udrea asszonyág esetében nem vett észre több millió eurós hirtelen, igazolatlan meggazdagodást.
- - Az állampolgári alkotmányos jogokat védő Alkotmánybíróság elmeszel három úgynevezett Big Brother törvényt, amelyek szinte korlátlan lehallgatásokat és számítógépes kutakodásokat tettek volna lehetővé a szolgálatok számára. Erre válaszul, vagy sem, tévékamerák keresztűzésében a nyílt utcán őrizetbe vesznek és kihallgatásra bekísérnek egy alkotmánybíró, holott ezt a nyilvánosság kizárásával is megtehették volna.
- Kedden minden előzmény nélkül lemond a SRI igazgatója, a szófukar, diszkrét George Maior, aki nyolc éven át közmegegyezésre vezette intézményét, miután kisfiús mosollyal mindenkit megnyugtatóan arról, hogy vannak fedett tisztek az újságírók között, hisz ez bevett gyakorlat a szolgálatoknál. Nem fedett fel senkit, a törvény ezt nem is teszi lehetővé, de hagyja az újságírókat, marják ők egymást a médiában, kell egy kis figyelmet elterelő circusz. Mindenki találgatja a hirtelen lemondás okát. Tippelnek az igazgató „elszólásainak” következményére, esetleg az Alkotmánybíróság elleni fellépésre. Az senkinek sem tűnik fel, hogy rá két napra Maiort hirtelen megváltasztják a Katonai Tudományok Akadémiája elnökének. Jól sikerült elterelő hadművelet.

Visszatérve Udrea nyilatkozatához, összekapcsolva az említett tényekkel, körvonalazódik egy nehezen kezelhető és bizonytalan végkimenetelű politikai küzdelem. Gyors öntisztulási folyamat ebben a politikai izzapbirkózásban elképzelhetetlen, senki sem bízik senkiben, mindenki hatalomra tör. Külföldről sem lehet erre a politikai helyzetre, a társadalmi bizalom hiányára megoldást várni. Csak reménykedni lehet abban, hogy a 2016-os választásokig tisztulni fog a kép, de sajnos fájdalmas lesz a vajúdás.

**Kör-
vonala-
zódik
egy ne-
hezen
kezel-
hető
és bizony-
talan vég-
kimenetelű
politikai
küzdelem**

„Nincs két ortodoxia”

A magyarságot a görög-keleti kereszténységgel együtt említeni sokak számára idegenül csenghet, főleg Romániában, ahol az ortodox hit 2006-ig államvallásnak minősült, míg a Parlament az Európai Unió nyomására meg nem változtatta a felekezeti törvényt. Pedig vannak, akik számára a kétféle identitás nemhogy összeegyeztethetetlen, hanem inkább szétválaszthatatlanul összetartozik. A keresztény egységért tartott ökumenikus imanyolcad keretében Nagyváradra érkező KALOTA JÓZSEFFEL, a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Orthodox Exarchátusának protopresbiterével Tasnádi-Sáhy Péter beszélgetett.

A névjegyén rendkívül hosszú titulus szerepel, mit takar ez a tisztség pontosan?

Ez valóban hosszú titulus, mondhatnám egyszerűen azt is, hogy a magyarországi egyházak közül a legősibbnek vagyok a vezető képviselője. Már a vándorló magyarság körében is jelen volt a kereszténység, méghozzá az a formája, amit mi képviselünk, hiszen abban az időben nyugati egyházzal még nem is beszélhetünk. A kereszténység egyébként is egy keletről indult vallás, ahogy a magyarok sem északról, délről vagy nyugatról érkeztek a Kárpát-medencébe. Ebből kifolyólag teljesen egyértelmű volt a kapcsolat Konstantinápolyal. Bizánc – bár ezt a nevet kevésbé szeretem – már nagyon korán elkezdett gondoskodni a sztyeppei népekről, misszionáriusokat küldött közéjük, hogy a hitre való felkészítésükről gondoskodjon. Amikor pedig csírát vert ezen népek között is a hit, akkor pedig a velük együtt vándorló missziós püspökök lóháton tartották fenn az egyházi jelenlétet és biztosították a folyamatos kulturális és diplomáciai kapcsolatokat is a központnak számító Konstantinápolyal. Konkrétan tudunk ilyenekről a gótok és az alánok esetében, de bizonyára más népeknél is jelen voltak. A népvándorlás

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Magyar ortodox kereszténynek lenni ma a Kárpát-medencében nagyon stabil pozíció

kori népek között voltak, akik csak zsoldosként kaptak megbízásokat Bizáncból, és voltak, akik egészen szoros szövetségi viszonyban voltak vele. A magyarok is végigjárták a kettő közötti lépcsőfokokat, Géza idejében pedig a Magyar Fejedelemség már a Kelet-Római Birodalom egyik tagállama volt. Tudom, hogy erre sokan felkapják a fejüket, mert sokan szeretik Magyarországot kezdetektől fogva a nyugathoz sorolni, de ekkor még igazából nyugat sem létezett. A Nyugat-Római Birodalom bukása óta a görög-római örökséget ebben az időben Konstantinápoly képviseli, melynek óriási hatása volt

a pusztai népekre. (A témával kapcsolatban lásd interjúmat Fodor István régésszel múlt heti számunkban, valamint internetes kiadásunkban.)

Bizonyára hosszan kalandozhatnánk még a történelemben, de engem nagyon érdekelne, mit jelent ma ortodox kereszténynek lenni, mi különbözteti meg markánsan a katolicizmustól vagy a protestánsoktól?

Ha egyetlen szóba kéne tömörítenem, akkor azt mondanám: a tradíció. Fontos, hogy az embernek vannak-e gyökerei vagy nincsenek. Ortodox kereszténynek, sőt magyar ortodox

▷ kereszténynek lenni ma a Kárpát-medencében nagyon stabil pozíció, hisz mindent, amit az európai civilizációról és a kereszténységről tudni kell, azt magában foglalja. Nekem ortodox vagy más néven görög-keleti keresztényként senkivel nem kell rivalizálnom, mert azt megtették már az elődeim. Érdemes lenne több embernek elolvasnia az oxfordi professzor, Dimitri Obolensky magyarul is megjelent *A Bizánci Nemzetközösség* című könyvét, amelyben azt írja le, hogy miként sikerült a görög-római örökséget Róma bukása után még ezer évig átmenteni egy keresztény világbirodalomban. Ha az ember csak ezen az egy, mondjuk, nem éppen olvasmányos könyvön átrágja magát, már sokkal tisztábban láthat. A szerző ebben szinte egy egész fejezetet szán a magyaroknak.

Ön az előbb keresztény világbirodalmat említett, miközben nyugaton, minimum a reformáció óta az egyházi és a világi hatalom elválasztása alap-tétel. Az ortodoxia nem érzi ennek szükségét?

Krisztus egyháza nem e világból való, de ebben a világban él. Ahogy Pál apostol is mondja, minden hatalom Istentől származik, mint ahogy az ember illetve a társadalom is. Éppen ezért a Kelet-Római Birodalom szimbóluma a kétfejű sas, ami a világi és az egyházi hatalom harmóniáját jelképezi. Véleményünk szerint a világi és az egyházi hatalom között nincsen antagonisztikus ellentét, hiszen nem különválaszthatóak. Isten teremtett világának mindenki a részese, még az is, aki nem hisz benne, éppen ezért mi sem vagyunk kirekesztöttek, nyitottak vagyunk minden jóakarátú ember felé. Leginkább erre koncentrálnunk, nem a világra. Sokan vádolják az ortodoxiát azzal, hogy nálunk minden a hatalomról és a pénzről szól, pedig ez nem igaz. Ahhoz, hogy valaki szentté váljon, nem kell sem világi értelemben vett hatalom, sem svájci bankszámla.

Eddig az ortodoxiáról mint hitről, szemléletmódról, hagyományról beszéltünk, de engem az is érdekel, miként szerveződik, mint egyház.

Véleményünk szerint a világi és az egyházi hatalom között nincsen antagonisztikus ellentét, hiszen nem különválaszthatóak

Ehhez nagyon fontos, hogy az egyházat, azaz *ekléziát*, mint fogalmat definiáljuk. Magyarországon például sok szervezetet bejegyez a cégbíróság egyházként, miközben ez a mi olvasatunkban kizárólag a kereszténységre értelmezhető fogalom, nem pedig muszlimokra, zsidókra vagy buddhistákra, jól-lehet Magyarországon őket is így tartják nyilván. Az egyház látható formájában azon közösségek összessége, amelyek az Antiókhiaiban alapított első gyülekezet óta Krisztus követőinek, azaz keresztényeknek vallják magukat. Persze minket elsősorban nem ez a látható rész érdekel, hanem ami ezen túl van, hiszen – ahogy a népszerű televíziós sorozatban is mondták – az igazság odaát van. A teológusok számára az az igazán érdekes, amit aggyal már nem tudunk felfogni, de ettől függetlenül mégis egyfajta spirituális realitás. Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, akkor egyesületről, meg klubról beszélhetünk, ahol az emberek szépen elfilozofálnak, de ez ettől még nem lesz egyház, nem mond semmit az Atyáról, Fiúról és a Szentlélekről, illetve a Szentlélek működéséről a mi életünkben. Utóbbival kapcsolatban nyugodtan kihúzhatom magam, hiszen a

pneumatológiában (*a Szentlélekről szóló tanítás – a szerk.*) azt hiszem, mi görög-keletiek igencsak elől járunk. Mi nem filozófiai iskolákkal akarunk vitatkozni, hanem – a többi felekezet tagjai közül is – a Szentlélektől megvilágosodott emberekkel akarunk találkozni, ilyeneket akarunk érezni magunk körül, ezért jöttem el erre az imahétre is.

Ezek szerint önök általában véve is nyitottak az ökumenikus létezés felé.

Teljesen természetesen. Az ember istenkeresőnek teremtett, de nem csak az Istent, hanem a testvérét is keresi. Erről beszél a görög eredetű *koinonia* fogalom is, ami alatt elsősorban az igazi keresztény testvéri közösséget kell érteni. Kereszténynek lenni nem elszigetelt létezést jelent, hanem szoros, szeretetteljes kapcsolatot, örömet, mással megosztva. Arról ismer meg bennünket a világ, hogy szeretjük egymást. Egy családban is lehetnek nézeteltérések, sőt, ez egy élő szervezetben természetes dolog, amibe a hitviták is beleférnek, de ez nem vezethet irigységhez, széthúzáshoz. Az is Nagy Konstantin zsenialitása volt, hogy császár létére, még csak nem is megkeresztelkedettként, ő hívta össze az első egyetemes zsinatot, mert szükségét érezte, hogy a sokfajta irányzat tisztázzon alapkérdéseket. A niceai zsinat igazi élő vita volt, ami azért is hasznos, mert a pünkösdi lelkesedésnek akkor van igazán értelme, ha egymással kommunikálunk, és meg tudjuk beszélni a nehézségeinket, illetve azt is, amiben nincs különbség. Ez ugye a hitvallás, a krédó. Amit egyszer egy egyetemes zsinat rögzített, azt az utca emberének már nagyon nehéz megcáfolnia. A dogmák az egyház alapkövei, amiket magánvéleményekkel nem lehet megváltoztatni. Az ortodox egyház az 1054-es nagy egyházszakadás óta szervezett zsinatokat nem fogadja el egyetemesként, pedig ugye a dogmákhoz csak egy ilyen módon lehetne tárgyalni. A mostani pátriárkánk, I. Bartholomaiosz nagyon reménykedik abban, hogy legalább egy pántortodox zsinatot össze lehetne hívni, a ter-

Nagy hagyomány, kis terület

A konstantinápolyi ortodox egyház az öt eredeti patriarchátus egyike, tiszteletbeli elsőséget élvez az ortodox egyházak között. Eredetileg az antiókhiai pátriárkának alárendelt egyház volt, 330-tól önálló, majd a második legfontosabb egyház lett belőle a Római Egyház után. Miután – ortodox szempontból nézve – a római katolikus egyház egésze 1054-ben kivált az egyetemes egyházból, a konstantinápolyi egyház foglalta el helyét, mint tiszteletbeli első az egyházak között, ezért az ortodox egyházak közös összejeveleiben mindig a konstantinápolyi pátriárka elnököl. Kanonikus területe ma minimális az eredetihez képest, csak Törökország, Észak-Görögország és egyes földközi-tengeri görög szigetek tartoznak hozzá. A konstantinápolyi pátriárka kizárólagos jogot formál minden olyan területre, mely hivatalosan nem tartozik egyetlen más ortodox egyház kanonikus területéhez. Ezt az igényt a többi ortodox egyház nem fogadja el.

I. Bartholomaiosz 1991 óta a konstantinápolyi egyház feje.

vek szerint 2016-ban. Ez legalább a keleti egyházon belül megmutathatná a tökéletes egységet. Az egyház életében is szükség van egy olyan fix tájékozódási pontra, ami ebben a megosztott világban, ahol mindenki próbál mindenkit összeugrasztani, segít eligazodni. Éppen ezért nem hiszem, hogy ennek a zsinatnak az lenne majd a célja, hogy új dogmatikai vitákat indítson, hanem azokat a pontokat erősíti, amire az egység példaértékű modellje épülhet. Ennek a zsinatnak a sikere nem csak az ortodoxia egységét, de Európa, sőt a világ békéjét is erősen szolgálhatná.

Az egységről beszélünk, de ha jól tudom, Magyarországon több patriarchátus is működik, a konstantiná-

polyi mellett a moszkvairól biztosan tudok...

Igen, és ott van a román, a bolgár, a szerb. Úgy gondolom, hogy a törvényhozás ilyen szempontból nem szerencsés, mert ezeket mind külön egyházként jegyzi, miközben egy a krédó, nincs két ortodoxia, több megpláne nem. A katolikusok is a hitvallásukban eredetileg egy, szent, egyetemes, apostoli egyház mellett tettek tanúbizonyságot, mi azóta is ezt valljuk. Egy ortodox egyház, egy liturgia, hitvallás, kánonjog, szerzetesség van.

Ha összegezzük a sok ortodox egyház tagjaiként bejegyzett keresztényeket, mennyi ortodox hívőről beszélhetünk ma Magyarországon?

A teológusok számára az az igazán érdekes, amit aggyal már nem tudunk felfogni, de ettől függetlenül mégis egyfajta spirituális realitás

Akik a jelenben élnek, szám szerint töredékét jelentik azoknak, akik a múltban éltek, hiszen egészen az Anjou-korig a domináns egyház a görög-keleti volt. A katolicizmus csak a tatárdúlás után erősödött meg, a nyugati végekről behozott telepesekkel. Aztán pedig ugye jön a reformáció, ami miatt a magyar keresztények között ma két nagy táborról beszélhetünk, a katolikusokról és a protestánsokról. A keleti kereszténység pillanatnyilag egy egészen kis százalékot képvisel, de hangsúlyoznám, hogy nem ez az érdekes, hanem hogy a mi őseink millió számra nyugszanak ebben a földben. Arról pedig még nem is beszéltem, hogy Habsburg, pontosabban jezsuita fondorlat eredményeként az ortodox híveket nem fegyverrel terelték be a katolikus egyházba, mint mondjuk a huszitákat, hanem csellel. Azt mondták, mint szakadároknak meg kell térnünk Rómához, miközben sosem tartoztunk hozzá, így el sem szakadhattunk. Ennek köszönhetően azt mondhatjuk, hogy a görög-keleti hívek kilencvenkilenc százaléka abban az időben úgynevezett görög-katolikus lett. Azon kívül, hogy a pápát el kellett fogadni, ezeket a híveket egyéb változtatás nélkül átvette a Katolikus Egyház. Tehát nem mint eretnekeket újrakeresztelték, hanem egy az egyben befogadták. Ha ezt is hozzá vesszük, akkor lehet azt mondani, hogy ma is élnek híveink tömegesen Magyarországon, püspökséggel, teológiai iskolákkal, sok mindennel, csak most úgy hívják őket, hogy görög-katolikusok. Természetesen ezt nem ellenségesen mondom, remek kapcsolatot ápolunk görög-katolikus püspök atyákkal, és a hívekkel is nagyon baráti a viszony, csak ezek a tények. Ha őket, a nemzetiségi ortodoxokat és a magyar ortodoxokat egybe vesszük, már egy több tízezres tetemes hívőszámmal rendelkezünk, tehát statisztikailag is megkérdőjelezhetetlenül létezők. Mint ahogy ott vagyunk a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsában is, a protestáns testvérekkel, ahol a katolikusok de facto nem, csak megfigyelőként vesznek részt. Nálunk az ökumenizmus már mondhatni tradíció, a hagyomány része lett.

A szentimrei Pimodán

Interjút készíteni indult Hegyközszentimrére SZILÁGYI ALADÁR, a gépkocsizó és fotografáló TASNÁDI-SÁHY PÉTER társaságában. A MOLNÁR GUSZTÁV egyetemi tanárral tervezett beszélgetéssel gazdagabban, egy szőlőhegyi riporttal és némi pálinkával a tarsolyukban érkeztek vissza a redakcióba.

Bár járatlan vagyok a *bormivesség* tudományában, nem ér készületlenül a Berettyó völgyébe igyekeztünkben *Gusztai gazda* maroktelefon-kérélmére, miszerint Szalárdon vásároljunk számára egy adag *áslogot*, azaz kénrudacsát. Ugyanis szerencsés egyezés folytán éppen ma hajnalban csemegéztem *Nemes Fábián József Tóth-Vásányi Prédikátor* 1814-ben megjelent, *Visgálódó és oktató értekezés a' szőlőművelésről* című könyvét, mely külön fejezetben értekezik *A' Borokkal való bánás módjáról, mikor azok már a' hordókban vagynak*.

A bennünket remetelakába váró gazda „per Gusztai”-ként való emlegetése részéről nem tola-kodó bizalmaskodás, hiszen Molnár Gusztáv politológust, a Partiumi Keresztény Egyetem tanárát már fél évszázada, (poétának menendő Ady-körös diákként) volt szerencsém megismerhetni. Szándékom szerint válogatott írásai legújabb kötetének megjelenése kínál apropót arra, hogy hosszabb interjút készítssek vele folyóiratunk, a *Várad* számára. De a szímatom nem csal: látogatásunk jó alkalmat kínál arra is, hogy riportba örökítsem nagytudományú partnerem környezetének, annak a kishazának a szellemét, amelyik *zavartalan szemlélődésre* (M. G. megfogalmazása) készíti őt.

A családi birtok. Mielőtt érdemben elkezdem a magasabb szellemi régiókban való röpködést, arról faggatom, hogyan emelt magának remetelakot a hegyközszentimrei szőlőhegyen. „Ez a mi családi szó-

lőünk volt. Az úgynevezett Jeges-féle birtok, anyám részéről. Volt egy öreg pince, egy pajta is, meg elől a szőlő. A kollektivizálás idején mindent elvettek, a pajtát lebontották, a környéken szinte minden pincét leromboltak, de a miénknek megkegyelmezték. Gondolom, azért, mert elég jó lehetett, akkor is bort tartottak benne. Amikor a 90-es évek elején visszaadták a szőlőt, az első években nem sokat törődtem vele, mással voltam elfoglalva, többek között az *Összmagyar alternatívában* összegyűjtött »szövegeimet« írtam, és nyakig benne voltam Magyarországon a közéletben, a politikában. A birtokot bérbe adtuk, az utolsó bérlő nem csak a szőlőt pusztította ki, hanem a betonkarókat is kiszedte, úgyhogy semmi nem maradt. Amikor 2006-ban idejöttem főállásban a váradi egyetemre, bár Anikó húgom bent lakott a városban, eldöntöttem, hogy ez az a hely, ahol egy kicsit vissza lehet gyökerezni, és akkor kértem meg Guba Jenő unokatestvéremet, hogy a csapatával (amely

Molnár Gusztáv
filozófus,
politológus a
borospincéjében

Nem egyetlen meghatározott helyem van, hanem egy Tájhazám, amelyik Mezőtúrtól Szentimréig terjed

...és a
dolgozósobául
szolgáló felső
traktusban

most a váradi Várban munkálkodik), építsen nekem a pincére egy házat.”

Ha jól számolom, Gusztai barátomnak tizennégy jó éve volt ahhoz, hogy gyermekként élvezhesse ezt a *hosszúmezői dűlőben* megbúvó kisvilágot. „Persze, hogy sokat jártam, pontosabban szekereztem ide – kapom a megerősítést –, ez egy fiúgyerek számára valóságos paradicsom volt. Engem elsősorban nem Szalárdhoz köt a gyerekkorom, ahol születtem, hanem két másik helyszínhez. Az egyik ez a szentimrei, ahol inkább a szüret az emlékezetes számomra. Jeges nagyapám, meg Apám, amikor valami tennivalója volt, gyakran kihozott magával a hegyre. A másik, bizonyos szempontból még fontosabb helyszín a Berettyó túloldaláról ide látszó Új-fegyvernek. Mások észre sem veszik, de én mindig látom, amikor odanézek. Ugyanis ott volt az apai nagyszüleim tanyája. A Molnár-ág Hódmezővásárhely környékéről

származik. Ott is tanyasi emberek voltak, kétlakiak, ugyanis a tanyatulajdonosnak általában a legközelebbi településen is volt háza. Nekünk Szalárdon volt a házunk, a nagyapáméké mellett, a *Kerek-malom*-utcán, és pár kilométerrel odébb, az Új-fegyvernek fölötti »dombtetőn« volt a tanya. Gyerekkoromban minden nyarat ott töltöttem.”

„Tehát számos gyökér köt ehhez a kistájhoz” – mondom. – „Igen, ez az én *Heimat*om, az én táj hazám” – bólogat. „Összevisza közel egy hektárnyi terület a családi birtok, ebből körülbelül tíz árnyit újból beültettem vagy 800 tő szőlővel. Hát nem egyedül, szerencsére, van itt a szomszédságban egy segítők. A pincéje, meg a szőlője itt van az enyém mellett. Kocsis Imrének hívják, az apja korombeli, jó barátom, a fia, Imi, a »fogadott keresztfiam« meg segít nekem a munkálatokban, mert egyedül nem győzném, meg nem is akarom magam nagy szakértőnek kiadni. Van vagy negyven szilvafám is, az államtól »örököltük«, nem a télesztől, mert a termelészövetkezet ezt a határrészt annak idején átadta az állami borgazdaságnak. Nem az errefelé hagyományos veresszilva, inkább a ringlóhoz hasonlít, de annál keményebb, és később beérő, nagyon finom pálinkát lehet főzni belőle. És van jó pár Stanley is. Ebből minden ősszel igazi, üstben főzött szilvalekvárt készítünk a húgaimmal. Harmincvalahány körtét, meg vagy tíz kajszibarackot már én telepítettem. Azok most fordulnak termőre.”

Házigazdánk elmondja, kezdő szőlőművesként nem az itt megszokott fajtákat telepítette, hanem a gránátvörös bort adó *Cabernet-Sauvignon*-t és *Merlot*-t, a fehér bort adó tartalmú *Chardonnay*-t és *Szürkebarát*-ot. Arra észrevehetően büszke, hogy a *Chardonnay*-t ő hozta be először Szentimrére.

Tavaszváró
szentimrei
szőlőskertek

Tudod-e, hogy hol a keleti határa az í-ző nyelv-járásnak? Nagyjából egybeesik a hajdani Biharország határaival, Kalotaszegen Magyar-gerő-monostor az utolsó még í-ző település

A dédszülők neve a pince falán

A háromlakai ember. Alig melegedünk meg a felső traktus könyvekkel kibélelt, kályhaduruzsolásos hangulatában, házigazdánk egy mívés kupát kotor elő, *A szentimrei borverseny aranyérmes bora, 2014.* felirattal. „Ezt az én Chardonnay borom kapta. Háááát nem tudom, hogyan, de sikerült – kérkedik szerényen. – Másoknak – elsősorban a »keresztfiamnak« – is benne van a keze munkája. A kora tavaszi metszés, a permetezés persze az én »gondom«, de nem az én dolgom, az ekézés meg végképp nem. Bár mi lovas népek volnánk. Nagyobb gazdák voltunk, mindig lovak között forgóltam gyerekkoromban, de lóval banni, lovagolni nem tanultam meg. Kisebb koromban megtanulhattam volna, de inkább olvastam, elbújtam, amikor kapálni kellett menni.”

Amikor a falut elhagyva felkapaszkodtunk a Molnár-portához vezető köves úton, meggyőződhetünk arról, hogy valóban remeteklakhoz közeledünk, hiszen nem sok házat láttunk a környéken. „Van itt egy nagyobb gazdaság a szomszédságomban, az Úr Zsigmondé, neki valószínű borászati komplexuma van, pincéi, ő a szentimrei bor fő termelője és forgalmazója, Váradon is van vagy hat üzlete. Zsigmond profi szőlész-borász, EU-s támogatással dolgozik, teljesen gépesített gaz-

dasága van, nagy inoxtartályokban tárolja a borait, és télen-nyáron egy csomó embernek munkát ad a környéken. Tőle is szoktam tanácsot kérni. Az övéhez képest az én borom, akármennyire jónak sikeredett, csak »kézműipari« termék. De hál’Istennek vannak, akik épp az ilyet kedvelik.”

Tudomásom van arról, hogy Molnár Gusztáv *háromlakai ember*, nem fér a fejembe, miként engedheti meg magának azt az időbeni fényűzést, hogy egy-egy esztendejét három helyen mülassa. Mivel a mindenütt egyszerre jelenlévőség képességét nem birtokolja, rá is kérdezek erre a talányra.

„Alapvetően a Pest melletti Csömörön lakom családotól, már vagy húsz éve kiköltöztünk a fővárosból. Télen többnyire ott tartózkodom, ide csak olyankor jövök, amikor óráim vannak, vagy a bort kell lefejtetni, palackozni. A másik rezidenciám egy Mezőtúr és Gyomaendrőd között megbúvó vízparti faház, a Hármas-Körösnek vannak ott holtágai. Nyáron imádom ott mulatni az időt, emlékeztet az én tanyasi gyerekkorom hangulatára. Az kint van, mindentől távol, a vizes világban. (A pontos „cím”, ha érdekel: »Peres holtág, Vakota-zug«.) Ahhoz képest még a szentimrei hegy is a civilizáció csúcsa, annyira eldugott helyen van. Nem egyetlen meghatározott helyem van, hanem egy *Táj hazám*, amelyik Mezőtúrtól Szentimréig terjed. Ami az érdekes, hogy az í-ző nyelvjárás odáig terjed nyugat fele. Mezőtúron is íznek. De nem annyira jellegzetes, mint Biharban, meg nem mondják a lónak, hogy lú, és a diftongusos au-zás is inkább itteni sajátosság. Egyébként – ha már szóba került – tudod-e, hogy hol van a keleti határa az í-ző nyelvjárásnak? Nagyjából egybeesik a hajdani Biharország határaival, Kalotaszegen Magyar-gerő-monostor az utolsó

▷ még í-ző település. Bunyitay Vincétől tudom, akinek négykötetes nagy művét – amelyet te adtál ki újra – egyetemista koromban Kolozsvágon apróra kijegyzeteltem. Lényegében a nyarat Mezőtúr és Szentimre között osztom meg. Persze, tavasszal, ősszel, amikor zajlik az egyetemi félév, akkor Váradon megtartom az óráimat, de amint végzek, jövök ki a hegyre. A városban csak olyankor maradok, amikor valamilyen rendezvény van, amin részt akarok venni, vagy színházba megyek. Egyébként nem élek teljesen remeteéletet, hisz folyton jövök-megyek – jó kis Suzuki Sx4-esem nélkül nem is tudnék létezni –, no meg szoktak látogatóim is jönni. Odakint, a ház mellett van egy grillező meg egy kemence. Az utóbbit a gyimesközéploki Korbuly Laci bácsi építette nekem. Nagy forgalom nincs, van egy szűkebb baráti köröm, ők látogatnak meg.”

Pinceportya. Lazításként szemlére indulunk. Helynévmánias lévén, riporterségem az iránt érdeklődik, hogy kísérőnk milyen határrésznevekkel, dülőnevekkel ajándékozhat meg? A már hallott *Hosszúmező* mellé begyűjtöm balkéz felől a *Bocskai*, odébb a *Koppány*, túloldalt a *Gárdony* (helyi kiejtés szerint: *Gárdon*), lentebb, a faluban a *Kulcsár-domb* neveket. – Megannyi legenda és valós történelmi esemény hordozói. Vagy elpusztult falvaké, mint a Szalárd határában fekvő *Adorján* és *Latobár*. Gusztáv mutogatná is, mi, merre van, de a Berettyó mentén terjengő ködfátyol csak Adorján várának öregtornyát engedi láttatni a tájból. Bizonygatja, hogy bár az itteni dombok csupán két-háromszáz méter magasak, de napfényes időben különlegesen tág perspektívát kínálnak, akár tíz falut is befoghat a tekintet, szemközt, a folyó túlsó oldalán a *Hegyköz* meg a *Rézalja* megannyi tornya látható. „Ha a *Hosszúmező* és a szemben lévő dombvonulat tetején meghúzódnó Síter között képzeletbeli vonalat húzunk – mutatja Gusztáv, a ködgomollyal mit sem törődve –, az egyben egyfajta nyelvhatár is. Szentimrétől nyugatra és északra húzódik a színmagyar Érmellék, míg a Berettyó túloldalán, Margitta fele már zömmel románok laknak.

A Berettyó mentén terjengő ködfátyol csak Adorján várának öregtornyát engedi láttatni a tájból

„Nagy forgalom nincs itt, szűkebb baráti köröm tagjai látogatnak meg”

Ez az a vidék, ahol jó Szalárdi János, a *Síralmas magyar krónika* írója elbúcsúzva az Élesden letáborozó fejedelemtől, »sűrű oláh falvak között haladva« átvágott egy másfajta hegyen, hogy a Berettyóhoz kijutva szülőfaluja felé vegye az irányt.”

Aztán a birtok jobb oldalán húzódó elég mély árokra terelődik a szó: „Ez volt a *Mélyút*. Eredetileg valószínűleg vízmós volt, ma már jócskán feltöltődött, de gyerekkoromban még ki sem látszottak belőle a szekerek. Ott összetalálkozni nem lehetett, hiszen nem tudták egymást kikerülni. A szekéren ülők messziről kurjongattak – különösen szüretkor –, valahogy jelezték, ha már valaki elindult egy irányba, hogy a másik, szemből érkező várja meg a kereszteződésben.”

Amikor Molnár Gusztáv „aranyérmes borász” a pincéjébe invitál bennünket, egy helyi vonatkozású – mint kiderült, általa nem ismert – bortörténeti adalékkal pró-

bálom viszonzni a szíveslátást. „Feljegyeztem magamnak egy ilyet – magyarázom –, *Bél Mátyás* azt írta 1726-ban, hogy a szentimrei bor »dicsőségben a váradival vetekszik, mindkettő kedves az ivóknak, s a fejnek nem árt, egészséges«. – Ezek alapján feltételezhető, hogy a soktudományú »hungarus« férfiú – aki a saját identitását úgy határozta meg, hogy »lingua Slavus, natione Hungarus, eruditione Germanus«, tehát tót (szlovák) anyanyelvűnek, magyar nemzetűnek és német műveltségűnek vallotta magát –, forgolódhatott itt...”

Ahogy a fehérre meszelt gáldorban kezdünk lefelé ereszkedni a pince félhomályába, menten érezni a falakat, a mennyezetet borító, a borászathoz nélkülözhetetlen nemespenész illatát. „Nem minden pincében van ilyen – bizonygatja alvilági kísérőnk –. Hátról vannak a régi pálinkák. De ezeket különlegesebb alkalmakra tartogatom. Nemrég, Stanik István ex-sógorom – lapotok alapítója – 60. születésnapján te is ihattál belőle. Most a 2014-es évjáratút fogod megkóstolni, nem ült még eleget a hordóban, de szerintem már iható. Ha egyetértesz, kaptok belőle egy kis kóstolót. Számomra ez a pince, Ady után szabadon, a *szentimrei Pimodán*. Amikor kint elég hideg van, a pince kifejezetten kellemes, olyankor itt szoktam olvasgatni a verseit. Különösen a magyarság katasztrófáját mindenkinél pontosabban látó sorai nyűgöznek le. Foglalkoztat, hogy megcsináljam – legalább e-book formájában – az én válogatott Ady-kötetemet. Egy Kosztolányi vagy egy Babits soha nem engedte meg magának, hogy nagyon rossz verseket is írjon. Ady zseniális dolgai mellett habozás nélkül ontotta az élvezhetetlen verseket is. Úgy érezte, ő ezt is megteheti. Nem szabad a teljes Adyt olvasni, mert akkor elterelődik a figyelmünk arról, amit ő meglátott. A *szentimrei Pimodán* persze csak távoli, halvány mása az Ady által megélt *Magyar Pimodán*nak, amely az eredeti, Baudelaire-féle világfájdalomnál is mélyebb, tragikusabb és végzetesebb volt. Mi már nagyon messze vagyunk ettől, bár még mindig »ennek isszuk a levét«. Hogy is jövünk

mi ahhoz, hogy a pár év híján száz év óta tartó elkábultságunkat összehasonlítsuk az *ő mindezt előre látó* transzcendens kábulatával! Mindenestre ennek a pincének van valamelyes Pimodán-hangulata. Néha szükségünk van a lebegésre, amit persze nem szabad túlzásba vinni.

Egy kis szeszszag terjeng, ez attól van, hogy tegnap fejtettük a borokat, ma pedig, miután elmentetek, folytatjuk. Ugyanis Szentimrén mindig február első szombatján van a borverseny. Amikor megnyertem azt a díjat, személyesen nem vehettem részt, és a szomszédom, Kocsis Imi »aratta le a babérokat«. Most már követelik a »céh mesterek«, hogy személyesen jelenjek meg a borászok vetélkedőjén.”

Gusztáv a pince előterében nagy rámolásba kezd Péter kollégám segítségével, akiről kiderül: ő is épp olyan otthonosan mozog a szőlész-borász eszközök körében. Addig rakodnak, amíg az egymásra halmozott darálók, prések mögül előtűnik egy felirat: JEGES PÁL KOVÁCS MARGIT, 1935. „Ő volt az én Jeges dédnagyapám és Kovács leánynevű dédnagyanyám, aki mellesleg hozományba kapta ezt a földet (jó, csak egy részét, a többiit kivásárolták a testvérektől). Jeges Pál építette az eredeti pajtát, amelyből csak ez a betonkád maradt meg, amelyen a felirat van. Gyerekkoromban ebbe daráltuk

Szép időben a házból egész nagy távolságba belátható a bihari táj

Amikor kint elég hideg van, a pince kifejezetten kellemes, olyankor itt szoktam olvasgatni Ady verseit. Különösen a magyarság katasztrófáját mindenkinél pontosabban látó sorai nyűgöznek le

a szőlőt. Aztán itt van ez a régi, különleges, kézi meghajtású prés, az van ráírva, hogy FLEISCHER ÉS TSA. KASSÁN. Nemrég újítottam fel, és mondhatom, tökéletesen működik. Itt ez a kicsi prés – folytatja a gyűjtemény bemutatását –, ennek is hasznát vesszük, amikor valamelyik fajta szőlőből túl kevés van. Kint van egy nagyon öreg, kovácsolt prés, csak az alja van öntöttvasból, a préskosarán az ANDRÉNYI ÉS TSA NAGYVÁRAD-ARAD felirat olvasható. Ez is monarchiabeli, természetesen.”

Végezetül immár pálinkás butykosokkal felfegyverkezve visszatérünk a felső traktusba, néhány korty ital, és egy mangalicakolbász-kóstoló erejéig. A Monarchia hangulatának idézése tovább folyik: „A Molnárok egyik ősapja vízimolnár volt északon, a Garam mentén, hitű református család. Amikor jött a rekatolizáció, Gyömrőbe mentek, majd onnan is tovább, Hódmezővásárhelyre, ahol ránk ragadt a Gyömrői előnév. Ezért mi Gy. Molnárok vagyunk tulajdonképpen. Nálam már lekopott a Gy. Amikor apám 1948-ban beiratott az anyakönyvbe, nem voltak hajlandók bejegyezni. A Jegesek nagyon érdekes népség, a Hajdúságból került Szentimrére az üknagyapám kántortanítónak. Őseik marhahajcsárok voltak, lábön hajtották el Spanyolországig a jószágot.

Jól megülték a lovat, a puskával is tudtak bánni, a bogrács is ott volt a nyeregben. – Alighanem innen van, hogy szeretek bográcsban főzni...”

A tágas, amerikai konyhas ebédelőben, amely télen dolgozószoba is, alig van szabad fal. Ahol nincs könyv, ott két, díszesen bekeretezett negyvennyolcas poszter van – nem tudom, annak idején hogyan nevezhették –, majd négy, szintén századeleji stílusban bekeretezett nagyalakú fénykép.

„Azok a Molnár- és Bende-ági dédszüllők – kezdi rá vendéglátónk, amikor látja, hogy a falakat pásztázzuk –, mellette meg a *Vasárnapi Újság* két melléklete, amelyek eredetileg Molnár dédnagyapám szalontai házában függtek a falon. Ő 1903-ban vásárolt egy százholdas birtokot a Szalonta melletti Madarászon, és erősen függetlenségi párti érzelmű volt. A még ma is igen csinos, közvetlenül az emlékpark melletti egykori házukat pár évvel ezelőtt mutatta meg nekem Dánielisz Endre helytörténész. (A világháború után költözött a család egy része Szalárd környékére.) De ne gondoljátok, hogy becsavarodtam, ez az erős századelő-fíling onnan van, hogy harmadik éve vezetek egy kutatást a Sapiientián, amelynek címe *A magyar nemzeti hegemonia dilemmái a száz év előtti Magyarországon*. Remélem, 2018-ra könyv lesz belőle.”

Szabadelvűen a sajtószabadság határaitól

A Charlie Hebdo francia satirikus lap munkatársainak lemészárlása, a terrorizmus kapcsán Sajtószabadság és szólásszabadság a franciaországi események tükrében – romániai magyar szempontok címmel szervezett kerekasztal-beszélgetést január utolsó csütörtökén a kolozsvári Minerva-házban az RMDSZ Szabadelvű Kör platformja. A KUSTÁN MAGYARI ATTILA által rögzített beszélgetés az eset globális jelentőségére és hazai vonatkozásaira egyaránt kiterjedt.

A rendezvény apropójául a karikatúristák elleni terrorista-támadások, és az ezt követő felvetések szolgálnak, miszerint önmérsékletre és öncenzúrára kellene adniuk a fejüket az újságíróknak, mondta el Bognár Zoltán, a Szabadelvű Kör elnöke. Kérdés az egyáltalán, hogyan beszélhetünk ezekről a kérdésekről úgy, hogy valamilyen egyetértés szülessen, tette hozzá.

Voltaire és a terrorizmus Egyed Péter filozófus azzal indított, ezt a kérdést kelet-közép-európai viszonylatban felszínen kell tartani, hiszen egy történelmi diskurzus bontakozik ki. Ez előnyös helyzetet jelent számunkra, hiszen így folyamatosan gondolkodhatunk erről a témáról. Kifejtette, amikor a Charlie Hebdo és a támadások kerülnek terítékre, általában a szabadság kérdéséről beszélgetünk.

Gyakran idézik azt a felfogást, amely szerint szabadságunk határai mások szabadságainak határával esnek egybe, egyéni szabadságunk pedig folyamatosan ki akarja terjeszteni magát. Mások szabadsága szintén önmaga kiterjesztését célozza meg, így aztán szabályozásokra van szükség. Erre a célra a jogot használjuk, mint eszköztárat. A szabadságkultúra a Voltaire óta erősen kritikus, republikánus kulturális rendszerből tevődik fel, míg a másik oldalon az iszlám politikai vagy kimondottan nacionalista, terrorista, háborút kí-

vánó kultúrájáról beszélhetünk. Az egyik fő diskurzus tehát, amely mentén beszélgetni lehet, az a kultúrák találkozása.

Szabadság és robbantgatás

Eckstein-Kovács Péter politikus és jogász a lelkiismereti és véleménynyilvánítás szabadságáról beszélt, amely „gyönyörűen” le van szögezve, és Romániában grosso modo tiszteletben is van tartva. Itthon azonban, bár az alkotmány azt állítja, hogy a sajtó szabadsága teljes, máshol már azt írja, az törvénytelen, hogy az országot és a nemzetet szidalmazzuk, háborút proklamáljunk stb. – eszerint tehát mégsem abszolút a szabadság.

A Charlie Hebdo esetén Eckstein-Kovács Péter gyakran szembesült olyan konzervatív véleményekkel, amely szerint a karikatúristák átléptek egy határt, ezzel azonban ő nem ért egyet, jelentette ki. Utalt a francia

társadalom és a világ politikusainak kiállására, amelyek azt mutatták, a merényletet a sajtószabadság elleni merényletként értelmezték.

A Big Brother törvényekkel folytatta, arról beszélve, hogy a fenyegetettség okán a szabadságjogokat akarják megnyirbálni.

Megjegyezte ugyanakkor, hogy „kétségtelen, hogy ezek robbantgatnak, de talán nekünk is kötelességünk azon gondolkodni, hogyan tehetjük biztonságosabbá az életünket úgy, hogy a szabadságunkból ne vegyünk vissza”.

Határ van, de hol? Rácz Éva, a Magyar Újságírók Romániai Egyesület elnöke elmondta, mivel a majdnem teljes szabadságról beszélünk, éppen azt nehéz eldönteni, hol sértjük egymás köreit. Hisz abban, hogy a sajtónak is el kell mondani a véleményét, de a sajtónak magának kell határt szabnia abban, hogy meddig

„Talán nekünk is kötelességünk azon gondolkodni, hogyan tehetjük biztonságosabbá az életünket úgy, hogy a szabadságunkból ne vegyünk vissza” (Eckstein-Kovács Péter)

megy el, – jelentette ki. Ahogyan a karikaturisták, úgy az újságírók is sokfélék, vannak bátrabbak és szerényebbek: van, akinek az az érték, hogy minden írásában, alkotásában odamondhat valakinek, de vannak olyanok is, akik a rutinjukkal tartják fenn a sajtót, és soha nem gondolkodnak el azon, hol is a határ, mert nincs rá igényük.

– Kiderült a tragédia után, hogy a romániai magyarság másként érzékeli a dolgokat, a konzervativizmus, a más vallását, értékeit tiszteletben tartás inkább megnyilvánul, mint a szabadság védelme – mondta.

A határokkal vigyázni Újvári Ildikó, a *Szabadság* napilap főszerkesztője szerint megkerülhetetlen, hogy újságot, vagy bármilyen tevékenységet végezve ne vennénk figyelembe az érvényes jogi szabályozásokat. Az persze közhelyszámba megy, hogy a szabad sajtó a demokrácia fokmérője, hiszen egy demokratikus rendszert ezen keresztül lehet fenntartani, viszont abszolút szabad sajtó szerintem nem létezik.

Romániában állítólag éppen a sajtómunkások szeretnék egy a tevékenységükre vonatkozó törvényt.

Ki van dolgozva egy etikai szabályozás ugyan, de a szakmabeliek is sérelmezik, hogy ezt általában nem veszi figyelembe a szakma.

Már az is korlátozás persze, hogy betartsunk bizonyos, magunk által felállított szabályokat, – mondta, hozzátéve, a törvény szintén korlátokat szab, például azzal, hogy büntetetté teszi a személyi jogokkal való visszaélést, a gyűlöletkeltést, más országban tiltott jelképek használatát stb.

Ennek ellenére a sajtószabadság alapvető emberi jogunk, általános értékünk, amit tiszteletben kell tartani, és a korlátokat úgy kell meghatározni, hogy vigyázzunk, ne éljenek vissza ezzel – fogalmazott a kolozsvári napilap főszerkesztője.

Finom módszerek Sipos Zoltán, a nemrég útjára indult Átlátszó Erdély tényfeltáró civil szervezet egyik alapítója és a Censorship Index regionális tudósítója elmondta, ez utóbbi minőségében Magyarország, Bulgária, Románia és Szlovákia területén vizsgálja a sajtó szabadságát.

Egy ízben megkérdezték tőle a Charlie Hebdo-ügy kapcsán, tart-e attól, hogy lelövik egyszer, akkor azt

„Kiderült a tragédia után, hogy a romániai magyarság másként érzékeli a dolgokat, a konzervativizmus, a más vallását, értékeit tiszteletben tartás inkább megnyilvánul, mint a szabadság védelme” (Rác Éva)

A SZERZŐ FELVÉTELEI

válaszolta, hogy nem. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a sajtó szabad, inkább azt, hogy a módszerek finomabbak, amellyel kontrollálják a nyilvános teret és a sajtót. Személyes kedvenceit sorolta: egy frekvenciáért pályázó budapesti rádió hatszáz oldalas iratcsomót nyújtott be, amelyet azért dobtak vissza, mert a másolatnak csak az írott oldalait fénymásolták, az üres oldalait nem.

– Nehéz helyzetben van ilyenkor a rádió: nem mondhatják, hogy el akarják lehetetleníteni őket, hiszen formai hibával állták útjukat – magyarázta.

Egy másik példát is mondott: egy televíziónál nagy elbocsátások voltak, és olyant is kirúgtak, aki fél évvel korábban kisebb botrányt okozó műsort készített. Ez esetben is érvelhettek amellett, hogy leépítés volt, azért döntöttek úgy, hogy megszabadulnak az adott munkatárstól.

Gyakran találkozok azzal a jelenséggel is, hogy általánosítunk, rendszerekről beszélünk, pedig konkrét témák, szerkesztői döntések vannak, az pedig nem elvont téma, hogy van-e sajtószabadság, hanem konkrét döntések eredménye. Úgy gondolja, Magyarországon hangsúlyosan, de Romániában is problémás a sajtó szabadsága. A román progresszív újságírók kis szeptét ismeri ugyan, a Casa Jurnalistului és a Rise Project tagjait, ők pedig nem csak országos, de világszinten is jó újságírást művelnek. Látni kell viszont, hogy minden projekt akkor csúszik el, ha látogatottságért, befektetőkért kell harcolni, figyelmeztetett. Az erdélyi magyar sajtóról nem beszélt, mint mondta, akkor reggelig a teremben maradnának az egybegyűltek.

Románia a románoké? Tibori Szabó Zoltán újságíró megjegyezte, a párizsi tragédia után a magyarországi politikusi reakció az volt, hogy meg kell állítani a bevándorlást, Magyarországot a magyaroké (a kijelentést Orbán Viktor tette – a szerk.). Ha ezt lefordítjuk Erdélyben, azt kapjuk, hogy Románia a románoké – feltehetően így a kérdés, hogy lehet-e illeszmíról beszélni?

Egyed Péter ismét hangsúlyozta, a francia kultúra „szuperkritikus”, alapszabálya, hogy nincs olyan te-

▷ kintély, amely megállhatna a kritika előtt. A szabályozásról való beszélgetés mellett fent kell tartani ezt a szempontot, hozzátéve: sem az angol, sem a francia, de még a viszsza-fogottabb német szabadságkultúra sem érkezett el tájainkra. A terrorista cselekménynek megvannak ugyanakkor a vallási alapjai. Egyed Péter évek óta tanulmányozza a Koránt, és mint mondta, az ilyen jellegű akciókra való felszólítás megtalálható a szövegekben.

Rác Éva elmondta, a román társadalom eltűri a *Times New Roman* és Cațavencu-féle satírakat, a magyar társadalomban volt ugyan próbálkozás, de nem akadt komoly kereslete. A magyar sajtóban olyan glosszát, véleményt is ritkábban találni, ami erőteljesebben fricskázna, – nem tudja, hogy ez kultúrafüggő-e.

Ha az áldozat volna a hibás Bíró Béla újságíró a közönség soraiból szólalt fel. Kifejtette, a negatív szabadság azt jelenti, mindenféle kötöttségtől függetlenül magunkat, ez a francia szabadság, a tekintélyrombolás vonala, míg a pozitív szabadság, hogy én, az individuum olyan törvényeknek engedelmeskedem, amelyeket én magam hoztam meg – ez az autonómia elmélete egyébként, tette hozzá. Az igazi probléma szerinté abban rejlik, hogy a felvilágosodás óta eltelt évszázadokban, és az utóbbi évtizedekben különösen elmentünk a negatív szabadság irá-

A meghívottak mellett a közönség soraiból is bekapcsolódtak néhányan a beszélgetésbe

„Sem az angol, sem a francia, de még a visszafogottabb német szabadságkultúra sem érkezett el tájainkra” (Egyed Péter)

nyába, és a pozitív szabadság fogalma egyre inkább elhomályosult. A mai világ képe azonban azt mutatja, hogy szükségünk van a pozitív fogalom visszavezetésére. Bíró véleménye szerint a tekintélyrombolással önnön társadalmunk szabályait romboljuk le. Kritizálni mindent lehet és szabad, de szerinte van egy határ, amikor a kritika nem építő, hanem romboló, és a Charlie Hebdo esetén is több volt a romboló, mint az építő szándék.

Úgy gondolja, – folytatta, hogy amint lemondunk a pozitív szabadságról és az autonómia elvéről, a mi erdélyi társadalmunk különösen működésképtelen lesz.

Eckstein-Kovács Péter poénnal válaszolt: ha a Charlie Hebdot hibáztatjuk, azt is mondhatjuk, hogy a kóser boltban vásárlók is hibásak, hiszen zsidók voltak.

Tibori Szabó Zoltán azt mondta, lehet, hogy bizonyos tartalmak sértettek akár jogszabályokat is, de erre semmiképp nem az a válasz, hogy légfegyverezzzük őket. Lehet perelni, elmenni szakmai fórumokra stb., így ha el is fogadjuk, hogy átléptek egy határt, hangsúlyozni kell, hogy a válasz nem volt helyes. Ha nem így járunk el, holnap bárkit fejbe vághatnak, ha nem tetszik az illető véleménye.

László Attila szenátor ugyancsak a közönség soraiból felszólalva arról beszélt, az elmúlt időszakban gyakran próbálták törvényi szinten korlátozni a szabadságot, nem ritkán

a kisebbségi jogokat is érintve. Az esetek többségében a kezdeményező mást akar szabályozni, és nem a saját területét, – tette hozzá, kifejtve: következetesen lesöpörték az asztalról ezeket a próbálkozásokat, de most megbolydult a világ, változásokra lehet számítani.

A pápa és a Magyar Narancs

Vágvölgyi B. András, a *Magyar Narancs* hetilap volt főszerkesztője, filmesztéta a közönség soraiból felszólalva elárulta, Mircea Dinescu egy ízben felkérte őt, hogy legyen együttműködés a *Cațavencu* és a *Magyar Narancs* között, de végül nem sikerült véghez vinniük a tervet. Ő is úgy látja, Magyarországon a sajtószabadság kérdése gyengébb lábakon áll, mint Romániában.

A Charlie Hebdo-ügy kapcsán azt mondta, ha történik egy ilyen támadás, világosan szét kell választanunk a tényt, hogy megöltek embereket, és azt, hogy a lapban Mohamedet karikírozták – egyébként a pápa és zsidó vallási vezetők mellett. Az érzékenységek megsértése kétélű fegyver, a franciák saját hagyományait tipornák sárba, ha magukat cenzúráznák ezek után. Amikor II. János Pál pápa látogatott Magyarországra, mesélte Vágvölgyi, a *Magyar Narancs* egyik lapszáma a téma kapcsán azzal foglalkozott, milyenek a politikai katolicizmus képviselői politikusok. Meglehetősen nagy botrányt kavartak akkor, amire a mai napig büszke.

Kötő József halálára

Akik ma itt vannak a temetésen, nyilvánvalóan ismerték is, szerették is Kötő Józsefet, de nem biztos, hogy ugyanazt tartják a legfontosabbnak ebből a már-már zavarba ejtően gazdag és minden bizonnyal maradandó életműből. Egyesek színháztörténeti és színházelméleti munkáit vélik elsőként említésre méltónak, mások az általa alapított vagy vezetett intézményekre gondolnak, megint mások oktatóként emlékeznek rá. Mind-mind fontos ez a mi erdélyi közéletünkben. Mint ahogy valószínűleg nekem is igazam van, ha ma elsősorban Kötő József politikai szerepvállalását idézem, azokat a pillanatokat, amikor ez a kiváló erdélyi értelmiségi kilépett a könyvei közül, és alázattal, de eszméit soha fel nem adva, tette a dolgát az RMDSZ-ben. (...) Amikor második alkalommal volt államtitkár, 2006-ban eljött hozzám, hogy hatvanhét évesen úgy érzi, át kellene adnia a stafétát másnak, gondolkozunk, ki vehetné át tőle az oktatási tárcánál ezt a felelősséget. Meg is lepődtem, hiszen Kötő Józsefről nem tudtam elképzelni, hogy nyugdíjasként üldögél otthon. Elmondta, erről szó sincs, de úgy érzi, ezután többet kellene a kutatómunkával foglalkoznia. Arra kértem, még egy ideig maradjon, belekezdünk iskolatámogatási programokba, azokat be kellene fejezni. Ezt még tisztos-

séggel végigvitte, de később egy adott pillanatban visszavonult. Aztán 2008-ban úgy adódott, hogy amint mondani szokás, nem befutó, hanem húzó helyet vállalt a képviselői listánkon, meg sem fordult a fejünkben, az övében sem nyilván, hogy az RMDSZ visszaosztásból megkapja egy külföldi körzet képviselőségét. Márpedig ez történt. Mások ilyenkor talán tessék-lássék végezték volna a munkájukat, nem úgy Kötő József. Nemhogy lelkiismeretesen ellátta a külföldi képviselőiséget és a képviselőházi tanügyi bizottsági feladatokat is, de még egyszer bebizonyította, hogy a felkínálkozó esélyt mindig ki kell használni azok javára, akik minket odaküldtek. Ismét együtt dolgozhattam vele, ismét láthattam, hogy micsoda fáradhatatlan elkötelezettséggel alakította velünk együtt a készülő oktatási törvény szövegét, és neki is köszönhető, hogy ebben az új törvényben az anyanyelvű oktatásra vonatkozó rendelkezések sokkal teljesebbek, mint azelőtt. Ez is része az életművének. Mint ahogy nem mindenki tudja, de az RMDSZ fokozatosan bővülő programjának művelődési és oktatási fejezeteiben mindenütt ott az ő keze nyoma, és miközben jól együtt lehetett dolgozni vele, mert sohasem a hiúság vezette, hanem a közösség haszna, elveihez kitartóan ragaszkodott. Elsősorban ahhoz, hogy miután nekünk 1989-ben meg-

Tudta azt, amit mindannyiunknak tudnunk kellene, hogy nem a kultúra van a politikáért, hanem a politika a kultúráért

adatott az esély az önálló közösségépítésre, ezt az esélyt ki kell használni, és önállóságunkat senkivel szemben nem szabad feladni. Kós Károly-i hitvallás ez, jellegzetesen erdélyi krédó, amelyet Kötő József is mindvégig vallott, és nemcsak vallotta, hanem cselekedte is. Ennek az elvnek megfelelően az RMDSZ-en belül is azt hirdette, néha széllel szemben is, hogy mindent meg kell tenni a minél önállóbb, minél sokszínűbb erdélyi magyar civil társadalom felépítéséért. Tudta azt, amit mindannyiunknak tudnunk kellene, hogy nem a kultúra van a politikáért, hanem a politika a kultúráért. Néha arra gondolok, az EMKE elnökeként vagy más tisztségeiben, folyamatosan erősítve a különböző szakmai és civil szervezeteket, többet tett az autonómiáért, mint sokan, akik annyit hangoztatják ezt.

(...) Az életművet nem siratni kell, hanem megszívlelni, és időről időre majd ünnepelni. Akit ma siratunk, az az ember. Az ember, aki alkotott, és aki többé, fájdalom, nem alkothat. Azt az embert gyászolom én is, akit ha egyetlen mondatnál lemezni kellene, azt mondanám: számítani lehetett rá. Hányan és hányan vannak, akik ki nem fogynak az ötletekből és jótanácsokból, akik minden pillanatban tudják, mi lenne a helyes út, csak éppen amikor el kellene végezni a munkát, és végig kellene menni a helyes úton, nincsenek sehol. Hány és hány „fogjuk meg és vigyék” emberrel találkozhatunk mindenfelé. Kötő József nem ilyen volt. Ő megfogta és vitte a legnagyobb terhet is, ha kellett. (...) Elbizonytalanodott, irányvesztett világban élünk, nagy szükségünk van az olyan emberekre, akik tudják, merre kell menni. Ő ilyen ember volt. Erdélyi magyar értelmiségi, aki mindig azt teszi, amire éppen szükség van, ír, kutat, tanít, alapít, működtet. Cselekszik folyamatosan. (...)

MARKÓ BÉLA

(Elhangzott a 2015. január 24-i temetésen, Kolozsvárott)

Nem gyermekjáték

A Pál utcai fiúk a Marosvásárhelyi Nemzeti Színházban

Ha valaki végignéz a jól átgondolt stratégia mentén működő erdélyi színházak évadtervein, évadon kívüli kezdeményezésein, programjain, akkor egyértelműnek tűnik, hogy ma már kiemelt szerepe van a színházi nevelésnek. Több jelentése van annak, mit értenek ez alatt az évadtervezők, programszervezők. Sepsiszentgyörgyön a diákszínjátszás, a drámapedagógia évtizedes gyakorlata honosodott meg, színésznevezdékek származtak az itteni műhelyekből. Csíkszeredában gyermek- és ifjúsági színházi fesztivál működik évek óta, amely lehetőséget teremt a szakmai vitákra, a vonatkozó színházi kínálat áttekintésére. A kolozsvári bábszínházi fesztivál immár 13. kiadásán van túl. Az évadtervekben rendszeresen jelen vannak a gyermekeknek szánt előadások. Az utóbbi évek felismerése az, hogy míg az általános iskolások számára viszonylag színes a kínálat, sőt helyenként az óvodásokat-bölcsődéseket is bevonják a játékba (Marosvásárhelyen baba-színházi kezdeményezés is indult), a kamaszokat alig-alig szólítja meg egy-egy produkció. Pedig ők azok, akikben már elég érdeklődés, kitartás van a rendszeres színházba

Történelmi helyzetek, folyamatok érnek össze, békés és háborús etapok, amelyeknek az összefüggéseit kellene látni és láttatni egy érvényes Pál utcai fiúk értelmezésben

járáshoz, akiknek most gazdagszik, szervesül úgy a műveltsége, hogy a színház nélkülözhetetlen legyen.

A marosvásárhelyi Nemzeti Színház idei évadjában számukra vitték színpadra a Pál utcai fiúkat, illetve a Molnár Ferenc regényéből írt színpadi változatot. Minden esély adott volt ahhoz, hogy színház-történeti pillanat szülessen, akár a színházi generációváltás, a színházi nyelv-tartalom-forma megújítása szempontjából, bekövetkezzen a várva-várt „kamaszosítás”. Akár abból a szempontból is fontos lehetett volna ez a produkció, hogy Molnár Ferenc titokzatos, rendkívül gazdag, vitatható műve új, radikális, kortárs értelmezést kapjon.

Marosvásárhelyen sajnos nem a fenti szempontokra törekedtek, a kiszámíthatóság volt a cél, a biztos, jól felépített, nem túl merész, a megszokott, ismert sémáknak megfelelő színpadi-dramaturgiai építkezést követték az alkotók. A drámai közép-szert Vidovszky hozta: a rendező tapasztalt drámapedagógus, aki pontosan tudja, hogy milyen kockázata van a gyermek-kamasz, illetve amatőr szereplők színpadra vitelének, a profi színészekkel való közös játéknak. A hosszas és alapos castingon jól választott szereplőket (szerencse is kellett a jó választáshoz: Marosvásárhelyen szintén hagyománya van a színházi pedagógiának, a diákszínjátszásnak, megfelelő edzéssel jelentkeztek a szereplők erre a feladatra), a grund lakóinak, illetve

küzdőinek felkészítése is profi munka.

Ilyen szempontból a marosvásárhelyi közönség kellemesen meglepődhetett, rácsodálkozhatott arra, milyen potenciál lappang a városi általános és középiskolákban, miféle új színeket-hangokat lehet behozni az iskolapadokból. Nem tették próbára a nézőtérén ülők komfortzónáját, nem szembesítették váratlan, meghökkentő, a befogadást nehezítő megoldásokkal. Ismert történet ismert feldolgozását kínálták számukra, a bemutató ráadásul a marosvásárhelyi könyvvásár díszelőadása volt. Az volt az üzenete az így prezentált produkciónak: ez a klasszicizáló, moralizáló, családiás kultúra a kultúra. Jól kitalált, jól kihasználható egyszerű színpadtér, középen kör alakú arénával-piramissal, amely könnyen kijelöli a kint és a bent, a fent és a lent dimenzióit, amelynek erős szimbolikus tartalma van. Mely szimbolikus tartalomnak a megfejtése nem kíván erőfeszítést, nem követel kényelmetlen, többféleképpen értelmezhető gondolatokat, csak elringat, elámít, vagy éppen a melankólia felé kísér.

A Molnár Ferenc regény (ami nem véletlenül regény – bármennyire is tele van drámai tartalommal, helyzettel, mégiscsak prózában kiteljesedő atmoszféra, korkép foglalta) több színházi feldolgozást ért meg. Először 1936-ban mutatták be a Royal Színházban, ezt a változatot Hevesi Sándor dramatizálta. Volt még bemutatója 1946-ban, 1954-ben, 1963-ban – hosszan sorolhatók a történeti szempontból is fontos évszámok: összesen tizenkét verzió került színpadra.

A marosvásárhelyi produkciót Deres Péter és a rendező, Vidovszky György dramatizálta. Utóbbi már gyakorlott rendezője ennek a darabnak: színpadra vitte Debrecenben, Kaposváron és a Bérka Színházban, Budapesten is. A marosvásárhelyi bemutatót ezekkel a szavakkal engedte útjára: „Maga az előadás

FOTÓK: MAROSVÁSÁRHELYI NEMZETI SZÍNHÁZ

olyan értékekről szól, amik talán ma nincsenek hangoztatva, előtérbe helyezve, gondolok itt a becsületre, hűségre, csapatszellemre, az áldozathozatalra. De talán éppen ezért jó, ha egy előadás foglalkozik velük, nem haszontalan visszatérni néha a régi történetekhez. Persze törekedve egyfajta egyensúlyra, ami nem engedi, hogy túlságosan távoliak maradjunk egy mai tizenévestől, és ezzel elavultnak titulálják az előadás által felvetett problémát, de ne is adjuk el magunkat azért, hogy a történet „emészthető”, könnyebben befogadható vagy kedvelhető legyen”.

Ebben a beharangozóban nagyjából benne van minden, ami az előadáson számonkérhető, vagy kifogásolható. A Pál utcai fiúkat „rég” történetként” kezeli, s mint ilyen ismertnek véli – ahogy fentebb már említettük, azt is feltételezi, közönsége ismeri, érti, ezért a cselekményt könnyen, automatikusan, tisztázott előfeltevésekkel követi.

A gond az, hogy a Pál utcai fiúk nem klasszicizálódtak, nem „rég” történet. Érvényes értelmezése a magyar irodalomtörténetben alig van. Általában „gyermek” és „ifjúsági” beavatástörténetként kezelik. Holott egy teljes történelmi-társadalmi tabló, posztmonarchiás, previlágháborús, radikális vízió, nagyon sok kegyetlenséggel, rettenettel, reménytelenséggel. Pont olyan óvatosan felfejtendő, mint például Rejtő Jenő Csontribágya, amelyet szórakoztató ponyvaként olvas ge-

nerációk sora, holott a holokauszt irodalom egyik zsigeri szövege.

Ilyenformán az „értékek”, amelyek ebben az előadásban precíz és patinás foglalatot kapnak, egyáltalán nem adottak, érthetők, egyértelműek. Az áldozatok, a tettesek, elkövetők és elszennvedők sem egyszerű áldozatok, tettesek, elkövetők és elszennvedők. Az eredeti szöveg rengeteg ambivalenciát tartalmaz – ezeket a marosvásárhelyi dramatizált változat egyszerűsíti, egyértelműsíti.

Ami az „egykori” és mai tizenéveseket illeti, illetve azt a feladatot, hogyan lehet „közel hozni” ezt a letűntnek vélt világot, a válasz egyszerű, de nem a marosvásárhelyi produkcióban keresendő. Történelmi helyzetek, folyamatok érnek össze, békés és háborús etapok, amelyeknek az összefüggéseit kellene látni és láttatni egy érvényes Pál utcai fiúk értelmezésben. Hogyan adott az értékválasz illúziója generációkon át? Mit jelent a konformizmus, az aktivizmus, az ellenállás, a lázadás, a behódolás, a hierarchia, a szabadság és a szabadság megvonása? Ezek a visszatérő, állandó kérdések, tömören ebben a műben: legalább annyira gyerek-, mint amennyire felnőtt dilemmák.

A vörösingesek és a Pál utcaiak összecsapása nem a drámai csúcspont, csupán folyománya a tragédia

mély konfliktusának. Ehhez a mélyfúrásig nem jut el Vidovszky. Több oka lehet annak, hogy az előadás közönségkedvenként is bizonyos értelemben kihagyott esély, lehetőség. Oka lehet maga a dramatizálás, amely mint mondtuk, leegyszerűsítő, és egy steril drámai struktúra szolgálatában áll. Oka lehet a közönség kiszolgálásának-szórakoztatásának egyértelmű szándéka: valóban kedves, jól játszó gyerekeket láthatunk, megható helyzetekben. Nemecsek (a kiválóan, fegyelmezetten dolgozó Dull Bence alakítja) szó szerint mennybe megy. Oka lehet a semmit sem kockáztató színpadkép, színpadi zene. Az összességében jól komponált, erősen tartott felszín.

Mindez azt eredményezi, hogy a nézőtérén összezsúfolódott szülők és kamaszok elégedetten tapsolnak. Majd ki-ki hazatér. A szülők otthonaikban, azzal a nyugodt élménnyel-érzettel, hogy mindent megtesznek gyermekeik neveléséért, az „értékek átadásáért”. A kamaszok pedig elindulnak a marosvásárhelyi kocsmák, a mai grundok felé. Isznak, szívnak, harcolnak majd egymással, az otthon tudatlanul és tehetetlenül várakozó szülőkkel. Egyikük-másikuk reggelre halva kerül elő a Maros árkaiból. Mert ma itt ez a harc, ez a tét. Kár, hogy ez a színházban nem átélhető és nem látható.

Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk

Átdolgozta Deres Péter és Vidovszky György
Szereplők: Dull Bence, Barabás Hunor, Bőjtő Róbert, Mihály Csongor, Pál Endre, Jancsó Előd, Csiki Szilveszter, Kilyén Dávid, Sólyom László, Gaál Attila Csaba, Szabó János Szilárd, Szilágyi Botond, Magos Zsolt, Ádámcsik Árpád, Selyem Zorán, Bőjtő Norbert, Nagy László, Mihály Szilárd, tanulók és egyetemi hallgatók, valamint Sebestyén Ábá, Kilyén László, Tollas Gábor, Szabadi Nóra, Henn János, Benő Kinga, László Csaba és Ördög Miklós Levente színművészek.

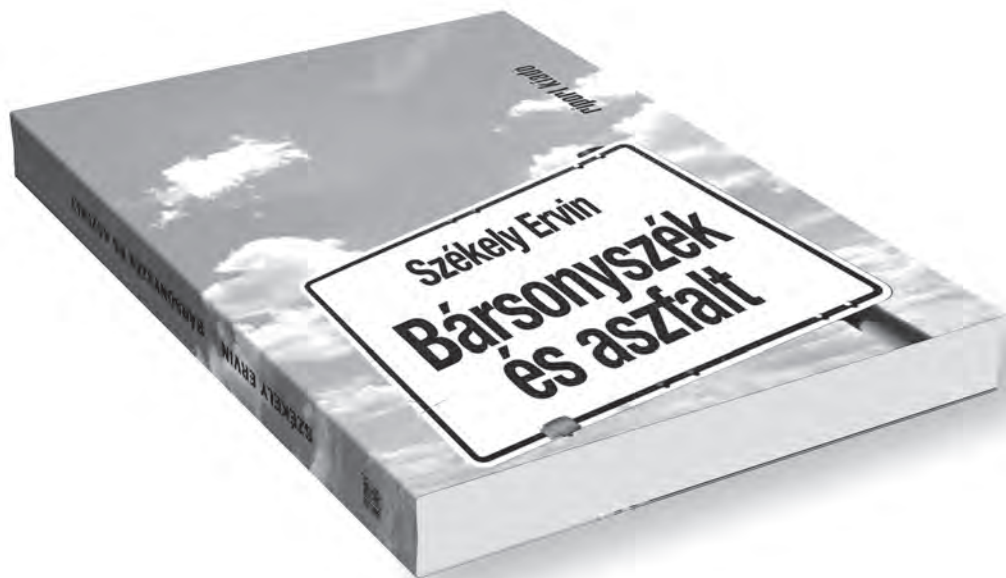
Zene: Faragó Béla. **Díszlet:** Cziegler Balázs. **Jelmez:** Bocskai Gyopár. **Színpadi Mozgás:** Gyevi-Bíró Eszter. **Rendezőasszisztens:** Fülöp Bea.

Rendező: Vidovszky György

Amiből nem látunk ki

Politikai regény – bár műfaji megjelölés nélkül jelent meg Székely Ervin *Bársonyszék és aszfalt* című regénye, mindenképpen érdemes önálló meghatározást találni ennek a prózának. Amely egyszerre igyekszik nagyon jelenidejű, nagyon direkt és reflektív lenni, és egyszerre igyekszik elvonatkoztatni a mindennapoktól, konstruálni egy másik világot, karikírozni alapanyagát, a hétköznapiakat. Ha fülszöveget kellene írni ennek a könyvnek, valami igazi olvasócsalogatót, akkor az valószínűleg így szólna: “a történet, amely megmutatja a politika, a politikusok igazi arcát”. Esetleg így: “Az illúziókkal és hazugságokkal leszámoló regény”. Ezek a felhívó mondatok sokat ígérnek ugyan, mégsem biztos, hogy versenyképesek. Ott, ahol a politikával szembeni gyanakvás és undor rendkívül felerősödött, ahol egész médiaipar szakosodott az illúziórombolásra, ahol mindenki tudni véli, hogy mi az igazság, és azt is, hogy az igazság legvadabb rémálmainknál is rosszabb – ott nehéz ringbe szállni.

Székely Ervin jó eszközt talált mindehhez: a gyorsan pergő televíziós- és rádiós viták, az azonnali hatást célzó publicisztikák-vita-iratok, a módszertai kérdésekkel és részproblémákkal bajlódó tanulmányok, a kaotikus felületeken burjánzó kommentek világában a regényforma letisztult, széles spektrumú teret nyit, amelyben lehetőség nyílik az alapos elemzésre, nagyon sokféle probléma-jelenség párhuzamos, összefüggő megmutatására, eddig fel nem ismert jellemzők, korjegyek azonosítására, prezentációjára. Székely Ervin láthatólag küzd azzal, hogy mennyire rugaszkodjon el a realitástól, és mennyire merészkedjen be a fikció világába. Fiktív országa, Tranzícia elképzelt tér ugyan, de a dolgok értékét itt is euróban mérik, számításba veszik az uniós meg a NATO tagságot. Itt is pártok vetélkednek egymással, amely pártok groteszk és sokatmondó névvel bírnak: egy-

mással a Nostalgiaipárt és a Saját Érdek Pártja néz farkasszemet. Többet tudunk-e meg a groteszk révén a falkapolitikáról, a politikai csoportosulások természetrajzáról? Ez a tétje ennek a regénynek. Ami elénk tárul, az a kisszerűségek és álságosságok rutinja. Minden törvényt fölülíró üzleti érdekek, cinikus, sem választót, sem közérdeket nem ismerő politikai reflexek, a közösségi szintre emelt önzés mögött válságos és rémséges magánélet, széteső családok, szeretetlen szeretők. Minden egész eltört. Ennyi a dráma, tragédiának semmiképpen sem nevezhetjük, mert mindent körülvész, keretez a nevetségessé válás sűrű mocsara. Milyen foglalatot ad mindennek a *Bársonyszék és aszfalt*? Valóban kihasználja-e a regénystruktúra által nyitott dimenziókat, és az eleve tudhatót sikerül-e új, saját szempontokból megmutatnia? Sikerül-e politikai regénnyé válnia, a politikáról tartalmilag, nyelviileg, formailag autentikus módon beszélnie? Nyelvi szempontból ez a szöveg leginkább a rendszerváltás utáni idők termelési riportjaihoz, a napi újságírói zsargon szöveggészletéhez áll közel. Akár a napilapok harmadik oldalán is találkozhatnánk egyik-másik részletével, vagy a televí-

ziók vibrálóan futó fejlécén. Ez a zavarbaejtő sematikusság időnként kiköppen, megtörik, történik valami váratlan, nem hétköznapi, vicces, váratlan epizód, és aztán minden folyik tovább a kiszámítható, előre látható romlástörténetben, amely úgy kezdődik, hogy Porta Sándor parlamenti képviselő elveszíti mandátumát. Mi kellene ahhoz, hogy a romlástörténet valamiféle katarzishoz, felismeréshez vezessen? Talán a politikai groteszk átértelmezése, a hétköznapi és a hétköznapi túl jobb, szervezettebb összeillesztése, pontosabban érlelt humor adhatna meg ennek a regénynek a megérdemelt lendületet. Mert kétségtelenül önálló műfajjá lehet ez a politikai próza, amely nem pamflet, nem vitairat, nem kritika, nem leleplezés, nem szembesítés. Több is, kevesebb is annál. Beszámolója a szemtanúnak, résztvevőnek, kívül és benneállónak arról, hogy másképp is szeretné látni és láttatni azt, amit tulajdonképpen – bármennyire is előttünk van – mégsem látunk, mégsem értünk.

SZÉKELY ERVIN: *Bársonyszék és aszfalt*, Riport Kiadó, 2014, Nagyvárad.

PARÁSZKA BORÓKA

TEATRUL MAGHIAR DE STAT
CSIKY GERGELY
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ
TIMIȘOARA - TERESVÁR
2014 / 2015
www.tm-t.ro

Neil LaBute
**VALAMI CSAJOK,
AVAGY EGYSZERÖT
NISTE FETE,
SAU CINCI-ÎN-UNU**
Fordította / Traducerea: Nagy Imola

Rendező / Regia: B. Fülöp Erzsébet
Játsszák / Cu: Borbély B. Emília, Kinda Szilárd

A színdarab a budapesti THEATRUM MUNDI Színházi és Irodalmi Ügynökség közvetítésével kerül színre.

SPECTACOLUL SE JOACĂ ÎN LIMBA MAGHIARĂ. SE ASIGURĂ TRADUCERE ÎN LIMBA ROMÂNĂ.

16+

A HETEDIK LÉPCSŐFOK KIRABALI MESÉK

Rendező: BALOGH ATTILA m.v.
Dramaturg: BENEDEK ZSOLT m.v.
Díszlet: GOLICZA ELŐD m.v.
Jelmez: HOTYKAI EVELIN m.v.

A nagyváradai Szigligeti Színház a Bihar Megyei
Tanács által fenntartott közintézmény.
Főigazgató: CZVIKKER KATALIN
Művészeti igazgató: SZABÓ K. ISTVÁN

TOBB MAGYAR

NAGYVÁRADAI
SZIGLIGETI
SZÍNHÁZ

2014 - 2015

CONSTRUCTORIUM
JALAND